



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

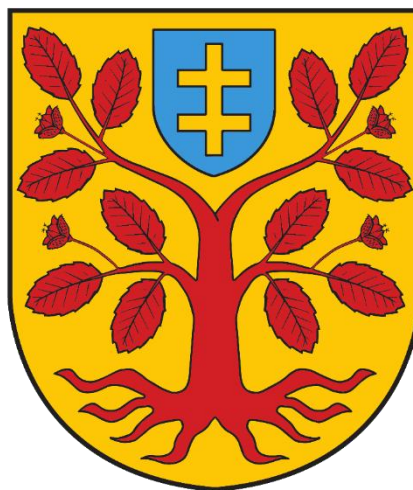


Załącznik do Uchwały Nr XXXII/266/2026

Rady Gminy Zbuczyn

z dnia 25 sierpnia 2026 r.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030



Dokument opracowany przez:

Gmina Zbuczyn
Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie
Jana Pawła II 1
08-106 Zbuczyn
www.zbuczyn.pl



**CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH
W ZBUCZYNI**

Przy wsparciu:

**Mazowieckie Centrum
Polityki Społecznej**
ul. Grzybowska 80/82
00-844 Warszawa
www.mcps.com.pl



Utila Sp. z o.o.
ul. Łotewska 17 lok. 01
03-918 Warszawa
www.utila.pl



Plan powstał w ramach projektu
„Dla Ciebie, dla mnie, dla nas – rozwój usług społecznych na Mazowszu”
prowadzonego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus
Priorytet IV. Spójność społeczna i zdrowie
Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego



**Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego**



**Rzeczpospolita
Polska**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**



SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	4
1. Wstęp	5
2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i programowych	7
3. Diagnoza	8
3.1. Charakterystyka gminy Zbuczyn	8
3.1.1. Struktura społeczna	8
3.1.2. Główne problemy społeczne	10
3.2. Zasoby gminy Zbuczyn	11
3.2.1. Istniejące na terenie gminy Zbuczyn zasoby, podmioty i organizacje oraz usługi społeczne	11
3.2.2. Usługi świadczone w środowisku	16
3.3. Analiza potrzeb wybranych grup docelowych w podziale na obszary wsparcia	18
3.4. Analiza wsparcia wybranych grup docelowych na podstawie sprawozdawczości gminy	25
3.5. Analiza potrzeb podmiotów pomocy społecznej	25
4. Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych	28
4.1. Osoby niesamodzielne, w tym seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami	29
4.2. Osoby w trudnej sytuacji życiowej, w tym rodziny z dziećmi i osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	31
5. Zestawienie potencjalnych źródeł finansowania	33
6. Systemy monitorowania i oceny	40
6.1. Wskaźniki rezultatu i produktu	40
6.2. Opis systemu monitorowania realizacji planu i osiągnięcia wskaźników	42
6.3. Ocena skuteczności i efektywności planu (ewaluacja)	42
7. Spis elementów graficznych	43

WYKAZ SKRÓTÓW

BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

CIS – Centrum Integracji Społecznej

CUS – Centrum Usług Społecznych

DDP – Dzienny Dom Pomocy

DPS – Dom Pomocy Społecznej

FEM – Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027

FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

GUS – Główny Urząd Statystyczny

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

KIS – Klub Integracji Społecznej

LPDI – Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych

MCPS – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

NGO – Organizacja pozarządowa

NSP 2021 – Narodowy Spis Powszechny 2021

OZPS – Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PES – Podmiot Ekonomii Społecznej

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

PWD – Placówka Wsparcia Dziennego

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

UE – Unia Europejska

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku

WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej

ZAZ – Zakłady Aktywności Zawodowej

1. WSTĘP

Niniejszy Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 (dalej: Plan) stanowi odpowiedź na zmieniające się potrzeby mieszkańców, wyzwania społeczno-demograficzne oraz kierunki transformacji polityki społecznej obserwowane w ostatnich latach. Dokument został opracowany przez Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie jako podmiot odpowiedzialny za koordynację i rozwój lokalnego systemu usług społecznych, w ścisłej współpracy z przedstawicielami samorządu, instytucji publicznych oraz partnerów społecznych.

W ostatnich dekadach wsparcie w ramach pomocy społecznej koncentrowało się przede wszystkim na osobach i grupach znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. Obecnie obserwuje się wyraźną zmianę podejścia – polityka społeczna coraz silniej ukierunkowana jest na zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, odpowiadających na zróżnicowane potrzeby wszystkich mieszkańców. Jej celem jest budowa społeczeństwa dobrobytu, w którym usługi społeczne świadczone są w środowisku lokalnym, w sposób dostępny, skoordynowany i adekwatny do potrzeb oraz możliwości odbiorców.

Realizacja tych założeń wymaga integracji i koordynacji działań różnych systemów, w tym pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji oraz polityki rodzinnej, a także prowadzenia działań w oparciu o rzetelną diagnozę i analizę potrzeb. Kluczowym założeniem Planu jest rozwój usług świadczonych w miejscu zamieszkania jako alternatywy dla opieki instytucjonalnej. Podejście to nie zakłada likwidacji istniejących placówek, lecz stopniowe wzmocnienie i rozwijanie usług środowiskowych, tak aby mieszkańcy mogli dokonywać wyboru form wsparcia najlepiej odpowiadających ich potrzebom i preferencjom. Istotne znaczenie ma również wykorzystywanie sprawdzonych i efektywnych modeli świadczenia usług, przy jednoczesnym zachowaniu elastyczności w ich dostosowywaniu do lokalnych uwarunkowań.

KONCEPCJA METODYCZNA OPRACOWANIA PLANU

Plan koncentruje się na dwóch kluczowych grupach odbiorców usług społecznych. Pierwszą z nich stanowią osoby niesamodzielne, w tym seniorzy oraz osoby z niepełnosprawnościami, wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Drugą grupą są osoby w trudnej sytuacji życiowej, w tym rodziny z dziećmi oraz osoby doświadczające kryzysu zdrowia psychicznego. Ukierunkowanie działań na te grupy wynika zarówno z diagnozy lokalnych potrzeb, jak i z obserwowanych trendów demograficznych i społecznych.

Opracowanie Planu oparto na podejściu łączącym perspektywę ekspercką i partycypacyjną. W ramach prac przeprowadzono analizę danych zastanych, obejmującą m.in. dokumenty strategiczne, dane statystyczne oraz informacje dotyczące funkcjonowania systemu usług społecznych w gminie. Istotnym elementem procesu był także warsztat diagnostyczno-strategiczny, który odbył się 19 listopada 2025 r. w siedzibie Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie, z udziałem około 20 osób reprezentujących kluczowe środowiska lokalne. W spotkaniu uczestniczyli m.in. przedstawiciele CUS, podmiotów ekonomii społecznej, jednostek organizacyjnych gminy, sektora kultury i oświaty, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ośrodków wsparcia. Warsztat pozwolił na uzupełnienie danych ilościowych o wiedzę praktyczną i doświadczenia przedstawicieli instytucji oraz organizacji działających na rzecz mieszkańców.

Dokument przygotowano z uwzględnieniem zapisów kluczowych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym, w tym w szczególności Strategii rozwoju usług społecznych, polityki publicznej do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) oraz Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Mazowieckiego. Uwzględniono również inne dokumenty europejskie i krajowe wyznaczające kierunki rozwoju usług społecznych.

Plan, określając główne kierunki zmian w systemie usług społecznych, odpowiada na zdiagnozowane wyzwania, w szczególności związane z procesem starzenia się społeczeństwa, wzrostem liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, a także przemianami zachodzącymi w obrębie rodziny i rosnącą skalą problemów zdrowia psychicznego. Uwzględnia również zmiany zachodzące na rynku pracy, potrzeby edukacyjne i społeczne mieszkańców oraz czynniki ryzyka prowadzące do wykluczenia społecznego.

Struktura dokumentu obejmuje sześć rozdziałów, które tworzą dwie zasadnicze części – diagnostyczną i wdrożeniową. W części diagnostycznej przedstawiono uwarunkowania strategiczne, diagnozę sytuacji społecznej oraz analizę potrzeb i zasobów lokalnego systemu usług społecznych. Część wdrożeniowa zawiera kierunki działań i planowane interwencje, pogrupowane w dwóch obszarach odpowiadających wyodrębnionym grupom docelowym, a także analizę kosztów realizacji Planu oraz system jego monitorowania i oceny.

Przekazując niniejszy Plan, Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie wyraża przekonanie, że jego realizacja przyczyni się do rozwoju nowoczesnego, dostępnego i zintegrowanego systemu usług społecznych, opartego na usługach środowiskowych i realnie odpowiadającego na potrzeby mieszkańców. Jednocześnie deklaruje gotowość do systematycznego monitorowania postępów jego wdrażania oraz współpracy z partnerami lokalnymi w celu skutecznej realizacji przyjętych założeń.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PROGRAMOWYCH

Powiązanie celów strategicznych gminy z dokumentami krajowymi i regionalnymi jest istotne dla zapewnienia spójności działań rozwojowych oraz efektywnego wykorzystania dostępnych zasobów. Umożliwia to lepsze dostosowanie lokalnych inicjatyw do priorytetów krajowych i wojewódzkich, co sprzyja zwiększeniu skuteczności podejmowanych działań oraz ułatwia pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie celów Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 z celami Strategii rozwoju usług społecznych - polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), Regionalnym Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Mazowieckiego na lata 2026-2030.

Ponadto, Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 został opracowany zgodnie z Ogólnopolskimi Wytycznymi Tworzenia Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych, co zapewnia jego spójność z krajowymi standardami planowania i realizacji polityki społecznej. Szczegółowe informacje dotyczące powiązań celów Planu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla zawiera Tabela 1.

Tabela 1. Powiązanie celów Planu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla

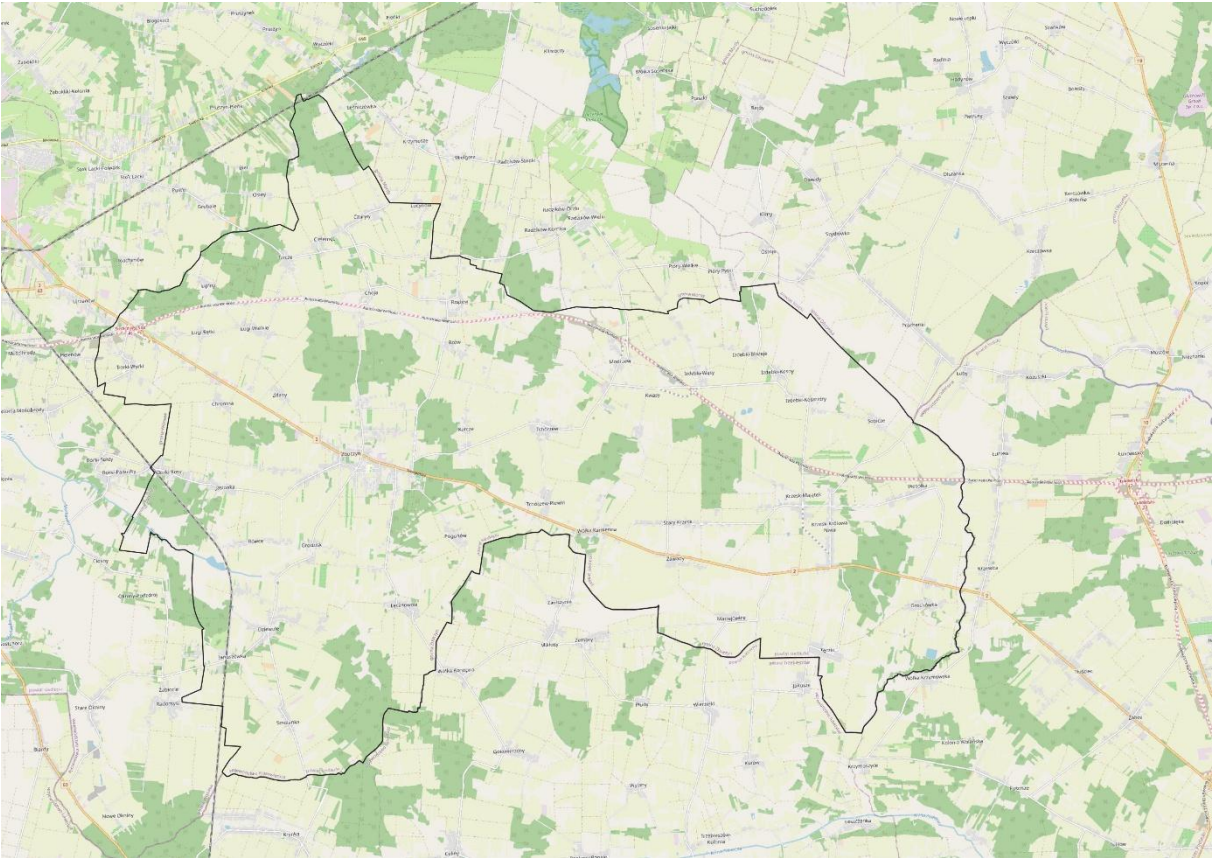
Dokument	Zgodność
Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 roku)	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 są zgodne z: • Cel strategiczny 2. Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu • Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności
Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Mazowieckiego na lata 2026-2030	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 są zgodne z: • Cel 1 Zintegrowanie regionalnych celów i działań operacyjnych dotyczących rozwoju usług społecznych oraz procesu deinstytucjonalizacji w spójny proces działań adresowanych przede wszystkim do podmiotów lokalnych, odpowiedzialnych za organizowanie, dostarczanie i finansowanie tych usług ze środków własnych lub z innych źródeł, w tym z budżetu państwa • Cel 2 Silniejsze powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych dostępnych w województwie z regionalnymi i lokalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych. • Cel 3 Wytyczenie oczekiwanych kierunków rozwoju usług i deinstytucjonalizacji na poziomie lokalnym i ponadlokalnym m.in. poprzez działania finansowe
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Siedleckiego na lata 2021 - 2031	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 są zgodne z poniższym celem strategicznym: <i>Skuteczna i zintegrowana polityka społeczna służąca rozwiązywaniu problemów społecznych w Powiecie Siedleckim.</i>
Strategia Rozwoju Gminy Zbuczyn na lata 2025 - 2034	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 są zgodne z celem rozwojowym o charakterze społecznym Strategii: <i>Poprawa dobrostanu mieszkańców Gminy Zbuczyn</i> oraz poniższymi celami operacyjnymi: 1. Poprawa dostępności i standardów usług społecznych; 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Źródło: opracowanie własne

3.1.CHARAKTERYSTYKA GMINY ZBUCZYN

Zbuczyn jest gminą wiejską znajdującą się w powiecie Siedleckim we wschodniej części województwa Mazowieckiego. Zbuczyn sąsiaduje z gminami Olszanka z powiatu łosickiego, Międzyrzec Podlaski z powiatu Białskiego, Trzebieszów i Łuków z powiatu łukowskiego oraz gminami Wiśniew, Siedlce, Mordy znajdującymi się w powiecie Siedleckim. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii gmina Zbuczyn charakteryzuje się powierzchnią 211 km². Przebieg granic gminy Zbuczyn przedstawia poniższa Mapa 1.

Mapa 1 Granice gminy Zbuczyn



Źródło: Geoportal

3.1.1. STRUKTURA SPOŁECZNA

W 2024 roku ogólna liczba ludności w gminie Zbuczyn wynosiła 10 078 osób. Widoczna była niewielka przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet (o 22 osoby). Biorąc pod uwagę lata 2022-2024 nastąpił spadek ogólnej liczby ludności o 0,79%. Liczba kobiet w analizowanym okresie zmniejszyła się o 0,67%, natomiast liczba mężczyzn spadła o 0,90%. Szczegółowe dane dotyczące liczby ludności gminy Zbuczyn w latach 2022-2024 przedstawia poniższa Tabela 2.

Tabela 2. Liczba ludności w podziale na płeć w latach 2022-2024

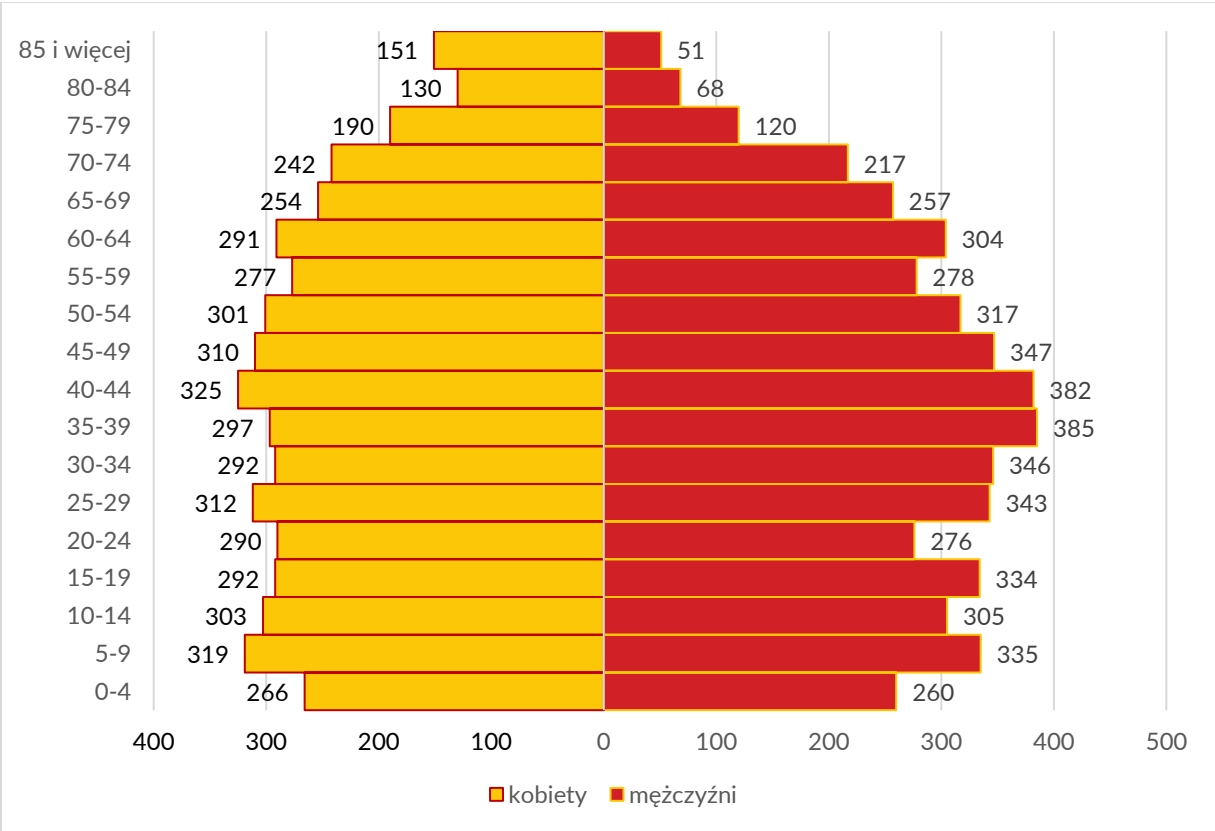
Liczba ludności ogółem			Mężczyźni			Kobiety		
2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
10 158	10 114	10 078	5 096	5 058	5 050	5 062	5 056	5 028

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CUS

W 2024 roku najliczniejszą grupę mieszkańców gminy Zbuczyn stanowiły osoby w wieku 40-44 (707 osób) oraz 35-39 (682 osoby). We wszystkich grupach wiekowych w przedziale 25-69 liczba mężczyzn była większa, natomiast w grupach powyżej 70 roku życia liczebność kobiet przewyższała liczbę

mężczyzn. Szczegółowe dane dotyczące liczby mieszkańców gminy Zbuczyn w podziale na płeć oraz grupę wieku w 2024 roku przedstawia poniższy Wykres 1.

Wykres 1. Piramida wieku i płci w 2024 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminie Zbuczyn charakteryzuje się tendencją wzrostową. W latach 2022-2024 odnotowano wzrost o 6,37%. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2024 na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 26,7 osoby w wieku poprodukcyjnym. Saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców Zbuczyna nie wykazuje jednoznacznej tendencji. W latach 2022-2024 odnotowano wahania wartości: od -0,4 w 2022 roku, przez -2,3 w 2023 roku, do -2 w 2024 roku. Szczegółowe dane dotyczące współczynnika obciążenia demograficznego oraz salda migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców przedstawia Tabela 3.

Tabela 3. Inne wskaźniki demograficzne

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi ¹			Saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ²		
2022	2023	2024	2022	2023	2024
25,1	25,6	26,7	-0,4	-2,3	-2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najliczniejszą grupę mieszkańców Zbuczyna pod względem poziomu wykształcenia stanowią osoby z wykształceniem średnim i policealnym, które stanowią (27,81%) populacji. Kolejne grupy to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym (21,25%) oraz wyższym (14,31%). Najmniej liczne są osoby z wykształceniem gimnazjalnym (2,25%) oraz z wykształceniem podstawowym nieukończonym (3,10%). Szczegółowe dane dotyczące poziomu wykształcenia mieszkańców gminy Zbuczyn w 2021 roku przedstawia poniższa Tabela 4.

¹ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na każde 100 osób w wieku produkcyjnym.

² Migracje na pobyt stały poza jednostkę w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców

Wykształcenie	Liczba osób	Procent ogólnej liczby mieszkańców
Wyższe	1 404	14,31
Średnie i policealne	2 729	27,81
Zasadnicze zawodowe/ branżowe	2 085	21,25
Gimnazjalne	221	2,25
Podstawowe	1 359	13,85
Podstawowe nieukończone	304	3,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2021

W 2024 roku w gminie Zbuczyn zarejestrowano 145 osób bezrobotnych, co stanowiło 0,83% mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym. W porównaniu z 2022 rokiem liczba ta spadła o 0,59 p. p. W przypadku kobiet w analizowanym okresie nastąpił spadek poziomu bezrobocia, jednak w przypadku mężczyzn wzrosła liczba bezrobotnych. Szczegółowe dane dotyczące poziomu bezrobocia w Zbuczynie w latach 2022-2024 przedstawia poniższa Tabela 5.

Tabela 5. Poziom bezrobocie w latach 2022-2024

Bezrobocie rejestrowane	Liczba osób			Procent w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Ogółem	139	138	145	1,42%	0,82%	0,83%
Mężczyźni	67	66	81	0,68%	0,67%	0,83%
Kobiety	72	72	64	0,73%	0,73%	0,66%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.1.2. GŁÓWNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w Zbuczynie w 2024 roku była potrzeba ochrony macierzyństwa. Świadczenia z tego tytułu otrzymało 278 osób, co stanowi 2,85% ogólnej liczby mieszkańców. Kolejne często występujące powody to: ubóstwo (120 osób), niepełnosprawność (116 osób) oraz długotrwała lub ciężka choroba (78). W porównaniu do 2022 roku odnotowano wzrost liczby przyznawanych świadczeń z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w tym wielodzietność (0,17 p. p. ogólnej liczby mieszkańców), niepełnosprawności (wzrost o 0,20 p. p.), długotrwałej lub ciężkiej choroby (wzrost o 0,16 p. p.), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (wzrost o 0,04 p. p.) oraz alkoholizmu (wzrost o 0,09 p. p.). Dla pozostałych przyczyn liczba osób korzystających z pomocy społecznej pozostała na niezmiennym poziomie lub uległa zmniejszeniu. Szczegółowe dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie Zbuczyn w latach 2022-2024 przedstawia poniższa Tabela 6.

Tabela 6. Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2022-2024

Powód	Liczba osób w rodzinach			Procent ogólnej liczby mieszkańców		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Ubóstwo	117	139	120	1,19	1,42	1,23
Bezdomność	1	1	1	0,01	0,01	0,01
Potrzeba ochrony macierzyństwa	281	304	278	2,86	3,10	2,85
- w tym wielodzietność	108	155	124	1,10	1,58	1,27
Bezrobocie	58	70	33	0,59	0,71	0,34
Niepełnosprawność	97	110	116	0,99	1,12	1,19
Długotrwała lub ciężka choroba	63	66	78	0,64	0,67	0,80
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	11	19	15	0,11	0,19	0,15
- w tym rodziny niepełne	2	9	9	0,02	0,09	0,09
- w tym rodziny wielodzietne	4	5	6	0,04	0,05	0,06
Przemoc domowa	0	2	0	0,00	0,02	0,00
Alkoholizm	8	12	17	0,08	0,12	0,17
Zdarzenie losowe	1	2	2	0,01	0,02	0,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRiPS-03 oraz BDL GUS

3.2.1 ISTNIEJĄCE NA TERENIE GMINY ZBUCZYN ZASOBY, PODMIOTY I ORGANIZACJE ORAZ USŁUGI SPOŁECZNE

Kluczowym elementem systemu usług społecznych gminy Zbuczyn jest Centrum Usług Społecznych, które powstało dnia 1 stycznia 2025 w wyniku przekształcenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zmiana ta stanowi istotny krok w kierunku budowy zintegrowanego systemu usług społecznych, mającego na celu zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do zróżnicowanych form wsparcia. Przejście od modelu opartego głównie na świadczeniach pomocy społecznej do modelu usługowego odpowiada na zdiagnozowane potrzeby, w tym proces starzenia się społeczeństwa oraz konieczność wzmacniania aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców.

Uzupełnieniem lokalnego systemu wsparcia jest Spółdzielnia Socjalna „Pomocna”. Podmiot został utworzony przez Gminę Zbuczyn oraz Stowarzyszenie Aktywnych Kobiąt w Krzesku. Spółdzielnia prowadzi działalność gospodarczą oraz działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej mieszkańców gminy. Zakres działalności obejmuje świadczenie usług komunalnych, w tym pielęgnację terenów zielonych, a także działalność gastronomiczną. Spółdzielnia prowadzi stołówkę szkolną w Zbuczynie, przygotowuje posiłki dla dzieci w przedszkolu oraz dostarcza posiłki do Dziennego Domu Seniora. Realizuje również usługi cateringowe.

USŁUGI SPOŁECZNE I WSPARCIE ŚRODOWISKOWE

W gminie Zbuczyn rozwijany jest nowoczesny model usług społecznych, oparty na wsparciu świadczonym w środowisku lokalnym, w szczególności na rzecz osób niesamodzielnych, w tym seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Szczegółową informację o realizowanych na terenie gminy usługach społecznych przedstawia rozdział 3.2.2.

Do najważniejszych form wsparcia należą:

- usługi sąsiedzkie oraz teleopieka (całodobowy monitoring na odległość) realizowane w ramach programu „Korpus Wsparcia Seniorów”,
- wypożyczalnia sprzętu pielęgnacyjnego i wspomagającego,
- usługi opiekuńcze, tj.:
 - usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania,
 - usługi opiekuńcze dla osób w wieku 75+ („Opieka 75+”),
 - usługi sąsiedzkie („Korpus Wsparcia Seniorów”),
 - teleopieka („Korpus Wsparcia Seniorów”),
- opieka wytchnieniowa,
- Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością.
- Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny:
 - usługi psychologiczne,
 - usługi terapeuty uzależnień i współuzależnień,
 - usługi prawne,
 - usługi poradnictwa rodzinnego/pedagogicznego,
 - usługa mediacji rodzinnych,
- usługi pielęgniarstwa długoterminowego,
- usługi rehabilitacji,
- usługa grupy wsparcia dla rodziców,
- usługa wsparcia dla dzieci i młodzieży.

ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ

W latach 2022–2024 zarówno liczba osób, jak i liczba rodzin otrzymujących świadczenia pomocy społecznej zwiększyła się. W przypadku liczby osób odnotowano wzrost o 4,6% z poziomu 216 osób w 2022 roku do 226 w 2024 roku. Podobny wzrost odnotowano w liczbie rodzin otrzymujących świadczenia - o 1,4%. Wzrosła także liczba rodzin otrzymujących pomoc udzielaną w ramach pomocy

socjalnej. Wartości wzrosły z poziomu 21 w 2022 roku do 94 w 2024 roku. Szczegółowe dane dotyczące liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz pozostałych usług w latach 2022-2024 przedstawia poniższa Tabela 7.

Tabela 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz pozostałych usług w latach 2022-2024

Rodzaj świadczeń	Liczba osób			Liczba rodzin		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Świadczenia ogółem	216	231	226	141	142	143
w tym:						
Świadczenia pieniężne	61	58	52	61	58	52
Świadczenia niepieniężne	161	179	180	93	100	103
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	13	12	11	12	10	10
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	205	222	216	131	134	134
Pomoc udzielana w ramach pracy socjalnej	X	X	X	21	100	94

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu MRiPS-03

Łączna kwota świadczeń z pomocy społecznej przekazanych w ramach zadań własnych gminy Zbuczyn w 2024 roku wyniosła 611 306 zł. W porównaniu do roku 2022 był to wzrost łącznej kwoty świadczeń o 34,34%. Biorąc pod uwagę poszczególne rodzaje świadczeń największą kwotą 2024 roku charakteryzowały się zasiłki stałe (228 577 zł), z których korzystały 23 rodziny. Kolejnymi świadczeniami były posiłki na łączną kwotę 201 286 zł, którymi objęto 70 rodzin oraz usługi opiekuńcze, z których skorzystało 24 rodziny, a ich koszt wyniósł 154 029 zł. Szczegółowe dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań własnych wraz z kwotą świadczeń w latach 2022-2024 w gminie Zbuczyn przedstawia poniższa Tabela 8.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań własnych w latach 2022-2024 wraz z kwotą świadczeń

Rodzaj świadczeń	Liczba rodzin			Kwota świadczeń		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Ogółem	131	134	134	401 396	462 288	611 306
W tym:						
Zasiłki stałe	20	22	23	149 522	155 150	228 577
Zasiłki okresowe	11	13	14	17 052	17 732	17 666
Schronienie	1	1	0	360	13 081	0
Posiłek	67	78	70	152 090	179 522	201 286
Ubranie	0	0	0	0	0	0
Usługi opiekuńcze – ogółem	12	12	24	61 981	68 916	154 029
Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	78	75	64	X	X	X
Interwencja kryzysowa	0	3	0	X	X	X
Praca socjalna	21	100	94	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu MRiPS-03

WSPARCIE DLA SENIORÓW I OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Dzienny Dom „Senior+”, funkcjonujący w strukturach Centrum Usług Społecznych, stanowi kluczową placówkę wsparcia dziennego dla osób powyżej 60. roku życia. Placówka dysponuje 16 miejscami i zapewnia opiekę przez 5 dni w tygodniu. W 2024 roku ze wsparcia skorzystało łącznie 17 osób.

Działalność placówki obejmuje:

- zapewnienie posiłków, opieki pielęgniarzkiej oraz poradnictwa socjalnego,
- prowadzenie zajęć ruchowych i rehabilitacyjnych (w tym fizjoterapii, wyjazdów na basen i kręgle),
- organizację warsztatów tematycznych (m.in. ceramicznych, tkackich, florystycznych, krawieckich),
- działania aktywizujące poznawczo i społecznie (trening pamięci, zajęcia komputerowe, warsztaty teatralne),

- organizację wydarzeń integracyjnych, w tym spotkań międzypokoleniowych.

WSPARCIE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Środowiskowy Dom Samopomocy w Tchórzewie zapewnia wsparcie dzienne dla osób dorosłych przewlekłe chorych psychicznie oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną. W 2024 roku z jego usług skorzystało 35 osób, przy średniej dziennej frekwencji przekraczającej 24 uczestników.

Działalność placówki koncentruje się na:

- treningach funkcjonowania w życiu codziennym (m.in. kulinarnych, higienicznych, budżetowych),
- wsparciu specjalistycznym (psychologicznym, fizjoterapeutycznym),
- aktywizacji w ramach wyspecjalizowanych pracowni (arteterapii, muzyczno-teatralnej, technicznej, ogrodniczej),
- organizacji wyjazdów integracyjnych i aktywności społecznych.

Placówka współpracuje z rodzinami uczestników, instytucjami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi oraz wolontariuszami.

SYSTEM EDUKACJI I OPIEKI NAD DZIEĆMI

Na terenie gminy działa 6 publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym 5 szkół podstawowych i jedno przedszkole gminne:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zbuczynie,
- Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Wyklętych w Borkach-Kosach,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Czesława Tajcherta w Czuryłach,
- Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Dziewulach,
- Szkoła Podstawowa w Krzesku-Królwa Niwa,
- Gminne Przedszkole w Zbuczynie.

Dodatkowo, funkcjonuje 8 placówek opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez lokalne stowarzyszenia:

- Niepubliczna Szkoła im. Kornela Makuszyńskiego w Borkach-Wyrkach,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Izdebkach-Kosnach,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Ługach Wielkich,
- Niepubliczne Przedszkole w Borkach-Wyrkach,
- Niepubliczne Przedszkole w Cielemęcu,
- Niepubliczne Przedszkole w Dziewulach,
- Niepubliczne Przedszkole w Izdebkach-Kosnach,
- Niepubliczne Przedszkole w Ługach Wielkich.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I PARTNERZY LOKALNI

W 2024 roku gmina współpracowała z licznymi stowarzyszeniami i fundacjami, które stały się kluczowym partnerami w realizacji polityki społecznej, edukacyjnej i sportowej. Do najważniejszych należą:

1. Stowarzyszenia edukacyjno-kulturalne skupiały się na wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci, prowadząc zajęcia językowe oraz warsztaty tematyczne.
 - a. Regionalne Stowarzyszenie Oświatowe „RAZEM”,
 - b. Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „KOSEM”,
 - c. Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „NADZIEJA”,
 - d. Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Klub Ludzi Twórczych”,
 - e. Stowarzyszenie Przyjaciół Krzeska,
 - f. Stowarzyszenie „Akcyjowy Zakątek w Januszówce”.
2. Kluby i stowarzyszenia sportowe odpowiadały za upowszechnienie kultury fizycznej, prowadzenie profesjonalnych treningów i reprezentowanie gminy w rozgrywkach.
 - a. LKS Wektra Zbuczyn,

- b. ULKS „NIWA” w Krzesku-Królowej Niwie,
 - c. Klub Sportowy Niwa Tęczy,
 - d. LKS EkoSport Siedlce.
- 3. Organizacje wprowadzające nowoczesne technologie oraz wspierające osoby z niepełnosprawnościami.
 - a. Stowarzyszenie „OPTYMIZM”,
 - b. Stowarzyszenie „PO-MOCNI”,
 - c. Stowarzyszenie „Już nie jesteś sam”,
 - d. Stowarzyszenie Aktywny Senior Gminy Zbuczyn,
 - e. Stowarzyszenie „Wspólnie – Aktywnie – Społecznie”,
 - f. Stowarzyszenie Marcel.
- 4. Organizacje wspierające rozwój społeczny, gospodarczy i aktywność obywatelską mieszkańców:
 - a. Federacja Organizacji Pozarządowych Wschodnie Mazowsze,
 - b. Lokalne Stowarzyszenie Gospodarcze Gminy Zbuczyn,
 - c. Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet w Krzesku,
 - d. Fundacja Instytut ART,
- 5. Organizacje branżowe i środowiskowe działające na rzecz rolnictwa i lokalnej gospodarki:
 - a. Kółko Rolnicze w Karczach,
 - b. Kółko Rolnicze w Tęczkach,
 - c. Zrzeszenie Producentów Trzody Chlewnej „Schab-Rol”,
 - d. Stowarzyszenie „Mleczna Kraina”.
- 6. Koła Gospodyń Wiejskich, organizujące wydarzenia okolicznościowe, a także aktywnie uczestniczące w inicjatywach społecznych na poziomie lokalnym :
 - a. Koło Gospodyń Wiejskich w Modrzewiu,
 - b. Koło Gospodyń Wiejskich w Borkach-Wyrkach,
 - c. Koło Gospodyń Wiejskich w Rówcach,
 - d. Koło Gospodyń Wiejskich „Dziewulanki” w Dziewulach,
 - e. Koło Gospodyń Wiejskich w Tchórzewie,
 - f. Koło Gospodyń Wiejskich w Wólce Kamiennej,
 - g. Koło Gospodyń Wiejskich w Tchórzew-Plewkach,
 - h. Koło Gospodyń Wiejskich „Rejwach” w Starym Krzesku,
 - i. Koło Gospodyń Wiejskich w Smolance,
 - j. Koło Gospodyń Wiejskich „Babki i Pierniki” w Chromnej,
 - k. Koło Gospodyń Wiejskich „Ługowianki” w Ługach Wielkich,
 - l. Koło Gospodyń Wiejskich „Bratki i Stokrotki” w Zdanach,
 - m. Koło Gospodyń Wiejskich „Grodziszczanki”,
 - n. Koło Gospodyń Wiejskich w Jasionce,
 - o. Koło Gospodyń Wiejskich „Chojraczki” w Choi,
 - p. Koło Gospodyń Wiejskich w Borkach-Kosach,
 - q. Koło Gospodyń Wiejskich w Tarczach „KGT”,
 - r. Koło Gospodyń Wiejskich „MIRABELKI”,
 - s. Koło Gospodyń Wiejskich „Sami Swoi” w Tęczkach,
 - t. Koło Gospodyń Wiejskich „Na Obcasach” w Zbuczynie,
 - u. Koło Gospodyń Wiejskich „Przy Dworku” w Krzesku-Majątku,
 - v. Koło Gospodyń Wiejskich „Karczewianki” w Karczach,
 - w. Koło Gospodyń Wiejskich „Złote Kłosa” w Zawadach.
- 7. Ochotnicze Straże Pożarne, angażujące się nie tylko w działania ratowniczo-gaśnicze, ale także w akcje prewencyjne, edukacyjne oraz inicjatywy społeczne:
 - a. Ochotnicza Straż Pożarna w Zbuczynie,
 - b. Ochotnicza Straż Pożarna w Krzesku-Królowa Niwa,
 - c. Ochotnicza Straż Pożarna w Dziewulach,
 - d. Ochotnicza Straż Pożarna w Grochówce,
 - e. Ochotnicza Straż Pożarna w Czuryłach,
 - f. Ochotnicza Straż Pożarna w Rządzie,
 - g. Ochotnicza Straż Pożarna w Modrzewiu,
 - h. Ochotnicza Straż Pożarna w Tęczkach.

Głównym filarem życia kulturalnego gminy jest Gminny Ośrodek Kultury (GOK), w którego strukturach działa Gminna Biblioteka Publiczna. Działalność tych instytucji w 2024 roku koncentrowała się na edukacji artystycznej, upowszechnianiu kultury oraz integracji między pokoleniowej.

Kulturę w gminie tworzą wyspecjalizowane sekcje i grupy artystyczne, skupiające łącznie kilkuset uczestników:

- najliczniejszą grupę stanowią tancerze (87 osób) oraz plastycy (64 osoby), kluczową rolę promującą tradycję pełni Zespół Pieśni i Tańca „NIWA” oraz zespół wokalny seniorów „UliBabki”.
- Uniwersytet Trzeciego Wieku skupia grupę 160 słuchaczy, realizujących swoje pasje poprzez wykłady, warsztaty i wyjazdy.
- Kadra biblioteczna zarządza księgozbiorem liczącym ponad 35 tys. woluminów i obsługuje blisko 1 000 zarejestrowanych czytelników.

Działalność instytucji wykracza poza rozrywkową, oferując usługi o charakterze społecznym i edukacyjnym:

- prowadzenie 12 różnych zajęć- od akrobatyki i teatru po naukę gry na instrumentach,
- zapewnienie bezpłatnego dostępu do Internetu, usług ksero oraz nowoczesnych form czytelnictwa (kody LEGIMI, dostęp do bazy ACADEMICA),
- organizacji akcji „Ferie z kulturą” oraz letnich warsztatów we wszystkich świetlicach wiejskich,
- specjalistyczne warsztaty (aromaterapia, zielarstwo, gimnastyka, warsztaty cyfrowe) oraz organizacji Dnia Seniora.

W ramach struktur samorządowych gminy aktywnie funkcjonują dwa organy doradcze: Młodzieżowa Rada Gminy Zbuczyn oraz Rada Seniorów Gminy Zbuczyn. Obie jednostki stanowią przestrzeń do dialogu, proponując i realizując szereg inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej, a rok 2024 był dla nich okresem intensywnych prac.

Młodzieżowi radni skupiają się na działach doradczych i konsultacyjnych, między innymi w zakresie poprawy bezpieczeństwa nad wodą oraz estetyki przestrzeni gminnej. Działalność Rady Seniorów koncentruje się na aktywizacji osób starszych i przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu. Kluczowym elementem jest bezpośrednia współpraca międzypokoleniowa.

SYSTEM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Istotnym elementem gminnego systemu usług społecznych jest działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2024 roku działalność obejmowała profilaktykę, terapię oraz koordynację programów. W ramach oferowanych usług i realizowanych zadań, do kluczowych należą:

- Prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Interwencyjnego przy CUS, w którym z bezpłatnej pomocy psychologa, prawnika oraz terapeuty skorzystało łącznie 90 osób. Dodatkowo funkcjonowała grupa wsparcia dla osób współuzależnionych i doświadczających przemocy.
- Organizacja wydarzeń oraz zajęć profilaktycznych dla dzieci w ramach wakacyjnych programów.
- Przeprowadzenie 19 procedur „Niebieskiej Karty” oraz realizację 21 spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego.
- Komisja prowadziła również rozmowy motywujące do leczenia odwykowego oraz kontrole punktów sprzedaży alkoholu pod kątem przestrzegania zakazu sprzedaży nieletnim.
- Współpraca ze stowarzyszeniami przy organizacji spotkań trzeźwościowych, bezalkoholowych bali karnawałowych oraz profesjonalnych treningów sportowych promujących zdrowy styl życia.

INSTYTUCJE POWIATOWE

Mieszkańcy gminy Zbuczyn mają dostęp do specjalistycznych usług wsparcia społecznego oraz zasobów instytucjonalnych funkcjonujących na poziomie powiatowym:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Siedlcach, ul. J. Piłsudskiego 40, 08-110 Siedlce;

- Zakład Aktywności Zawodowej w Siedlcach, ul. Chopina 10, 08-110 Siedlce;
- Centrum Integracji Społecznej w Siedlcach, ul. Budowlana 1, 08-110 Siedlce;
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Stoku Lackim, ul. Pałacowa 1, 08-110 Stok Lacki (punkt konsultacyjny, ul. 10 Lutego 63, Siedlce).

3.2.2. USŁUGI ŚWIADCZONE W ŚRODOWISKU

OSOBY NIESAMODZIELNE, W TYM OSOBY STARSZE I OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Na terenie gminy Zbuczyn funkcjonuje rozbudowany system wsparcia seniorów, którego celem jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej oraz zapewnienie opieki w miejscu zamieszkania:

- Dzienny Dom „Senior+” w Zbuczynie: placówka zapewnia 16 miejsc dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku 60+. W 2024 roku ze wsparcia skorzystało 17 osób. Oferta obejmuje usługi socjalne (ciepły posiłek), edukacyjne (warsztaty komputerowe, muzyczne), kulturalne oraz sportowo-rekreacyjne.
- Gmina realizuje program „Korpus Wsparcia Seniorów”. W 2024 r. z usług sąsiedzkich skorzystało 10 osób, a 41 seniorów zostało objętych systemem teleopieki (opaski bezpieczeństwa z monitoringiem 24/7).
- Przy Gminnym Ośrodku Kultury działa Uniwersytet Trzeciego Wieku, zrzeszający 160 słuchaczy. Seniorzy uczestniczą w wykładach, warsztatach artystycznych oraz wyjazdach (między innymi do Jastrzębiej Góry czy nad Bug). Aktywnie działa również Rada Seniorów Gminy Zbuczyn, inicjująca współpracę międzypokoleniową.
- W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” seniorzy znajdujący się w trudnej sytuacji otrzymują pomoc w formie gorącego posiłku lub zasiłku celowego na zakup żywności.

Gmina Zbuczyn realizuje model wsparcia ukierunkowany na integrację społeczną i zwiększanie samodzielności osób z niepełnosprawnościami:

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Tchórzewie to ośrodek wsparcia dziennego dla 35 osób. W 2024 r. realizował treningi funkcjonowania w życiu codziennym, poradnictwo psychologiczne oraz rehabilitację. 16 uczestników objętych było dodatkowym wsparciem w ramach programu „Za Życiem”.
- Opieka wytchnieniowa to program adresowany do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi i dorosłymi ze znacznym stopniem niepełnosprawności. W 2024 r. z tej formy wsparcia (usługa w miejscu zamieszkania) skorzystało 14 osób, a łączna liczba zrealizowanych godzin wyniosła 3360.
- Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością to program wspierający uczestników w codziennych czynnościach i uczestnictwie w życiu lokalnym. W 2024 r. pomocą objęto 14 osób, realizując 4104 godziny usług.
- Gmina prowadzi wypożyczalnię sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego, z której w 2024 r. skorzystało 50 mieszkańców.

Tabela 9. Usługi środowiskowe świadczone dla osób niesamodzielnych, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami

Formy wsparcia świadczone w środowisku	Wymiar świadczonych usług	Podmiot odpowiedzialny za realizację usługi
Dzienny Dom „Senior+” w Zbuczynie	16 miejsc; 17 beneficjentów w 2024 r. (posiłki, warsztaty, rehabilitacja)	CUS
Korpus Wsparcia Seniorów – Usługi sąsiedzkie	10 beneficjentów	CUS
Korpus Wsparcia Seniorów – Teleopieka	41 beneficjentów (opaski bezpieczeństwa 24/7)	CUS
Uniwersytet Trzeciego Wieku	160 słuchaczy (wykłady, warsztaty, wyjazdy)	Gminny Ośrodek Kultury
Program „Posiłek w szkole i w domu” (Seniorzy)	Gorące posiłki lub zasiłki celowe na żywność	CUS

Formy wsparcia świadczone w środowisku	Wymiar świadczonych usług	Podmiot odpowiedzialny za realizację usługi
Środowiskowy Dom Samopomocy w Tchórzewie	35 miejsc; 16 osób w ramach programu „Za Życiem”	ŚDS w Tchórzewie / Gmina
Opieka wytchnieniowa	14 beneficjentów; 3360 zrealizowanych godzin	CUS
Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością	14 beneficjentów; 4104 zrealizowane godziny	CUS
Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	50 użytkowników (sprzęt pielęgnacyjny i wspomagający)	CUS

Źródło: dane CUS

OSOBY W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ, W TYM RODZINY Z DZIEĆMI I OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

System wsparcia rodziny w gminie Zbuczyn opiera się na profilaktyce i pracy z asystentem rodziny, mającej na celu wzmocnienie kompetencji wychowawczych.

- W 2024 r. jeden asystent rodziny pracował z 14 rodzinami (obejmującymi 23 dzieci). Praca koncentrowała się na poprawie sytuacji opiekuńczej i socjalnej, w 4 rodzinach asystenturę zakończono współpracę.
- Rodziny mają dostęp do Punktu Konsultacyjno-Interwencyjnego, oferującego pomoc psychologa, prawnika oraz terapeuty ds. uzależnień. W 2024 r. z poradnictwa skorzystało 90 osób.
- W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2024 r. 159 uczniów z terenu gminy otrzymało bezpłatne posiłki w placówkach oświatowych.
- Gmina organizuje warsztaty dla rodziców oraz spotkania edukacyjne. Istotną rolę odgrywa Młodzieżowa Rada Gminy, angażująca młodych mieszkańców w działania społeczne i kulturalne.

Wsparcie w obszarze zdrowia psychicznego łączone jest z systemem pomocy społecznej oraz specjalistycznego poradnictwa.

- Realizowane specjalistyczne usługi opiekuńcze są dedykowane dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi. W 2024 r. pomocą objęto 20 dzieci (zrealizowano 2 411 godzin zajęć). Świadczona pomoc obejmuje m.in. rehabilitację i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu.
- W ramach zadań zleconych realizowane były specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2024 roku pomocą objęto 11 osób (zrealizowano 1 784 godzin).
- Bezpłatne dyżury psychologa przy CUS oraz działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), która finansuje programy profilaktyczne i terapeutyczne.
- Kierowanie osób wymagających intensywnego wsparcia do Środowiskowego Domu Samopomocy w Tchórzewie, gdzie prowadzona jest terapia ukierunkowana na podtrzymywanie umiejętności społecznych.

Ponadto, na terenie gminy funkcjonują:

- Grupy wsparcia przy Centrum Usług Społecznych w Zbuczynie – spotkania dla osób w kryzysie emocjonalnym oraz dla rodziców, prowadzone przez specjalistów; zapisy telefoniczne lub mailowe w CUS.
- Grupa wsparcia dla osób w kryzysie emocjonalnym, skierowana do osób potrzebujących wsparcia psychologicznego i rozmowy w bezpiecznej przestrzeni.
- Grupa wsparcia dla rodziców, umożliwiająca wymianę doświadczeń oraz uzyskanie wsparcia wychowawczego i emocjonalnego.
- Grupa Anonimowych Alkoholików „Być człowiekiem” – grupa samopomocowa działająca w Krzesku-Majątku.
- Wspólnota Anonimowych Alkoholików „Pomocna dłoń” – grupa samopomocowa funkcjonująca w Zbuczynie.

System wsparcia psychicznego dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Zbuczyn oparty jest na współpracy lokalnych jednostek pomocowych z wyspecjalizowanymi placówkami medycznymi w Siedlcach. Zapewnia on wielopoziomową opiekę od wczesnej interwencji psychologicznej po specjalistyczną diagnostykę psychiatryczną. Kluczowe punkty dostępu do bezpłatnych świadczeń obejmują:

- Ośrodki Środowiskowe w Siedlcach (EZRA UKSW, Euro-Medica), oferujące bezpłatną pomoc psychologa i psychoterapeuty bez skierowania (I poziom referencyjny).
- Poradnię Zdrowia Psychicznego dla Dzieci (Siedlce), zapewniająca specjalistyczną opiekę lekarza psychiatry oraz diagnostykę medyczną.
- Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Siedlcach
- Oddział Dzienny Psychiatryczny Rehabilitacyjny w Siedlcach;
- Całodobowe Infolinie (116 111 oraz 800 12 12 12), oferujące natychmiastowe wsparcie telefoniczne i czat dla dzieci w kryzysie emocjonalnym.

Tabela 10. Usługi środowiskowe świadczone na terenie jednostki dla rodzin z dziećmi oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego

Formy wsparcia świadczone w środowisku	Wymiar świadczonych usług	Podmiot odpowiedzialny za realizację usługi
Asystentura rodziny	1 asystent	CUS
Punkt Konsultacyjno-Interwencyjny	90 beneficjentów (pomoc psychologa, prawnika, terapeuty)	CUS
Program „Posiłek w szkole i w domu” (Dzieci)	159 uczniów objętych bezpłatnym dożywianiem	CUS
Specjalistyczne Usługi Opiekuńcze (SUO)	20 dzieci; 2411 zrealizowanych godzin zajęć	CUS
Dyżury psychologa i działania GKRPA	Poradnictwo, programy profilaktyczne i terapeutyczne	CUS / GKRPA
Warsztaty i aktywizacja młodzieży	Projekty edukacyjne i działania Młodzieżowej Rady Gminy	Gmina / GOK / MRG

Źródło: dane CUS

OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONE BEZDOMNOŚCIĄ

Gmina Zbuczyn zapewnia pomoc osobom bezdomnym poprzez system schronienia oraz doraźne wsparcie bytowe.

- Zapewnienie schronienia: Gmina posiada podpisane umowy z placówkami zewnętrznymi (schroniska, noclegownie).
- Pracownicy socjalni monitorują sytuację osób zagrożonych bezdomnością, oferując pomoc w uzyskaniu zasiłków, opału, odzieży oraz pomoc w uregulowaniu spraw urzędowych i zdrowotnych.
- Osoby w kryzysie mogą skorzystać z zasiłków celowych na zakup niezbędnych artykułów oraz z systemu dożywiania

3.3.ANALIZA POTRZEB WYBRANYCH GRUP DOCELOWYCH W PODZIALE NA OBSZARY WSPARCIA

Analiza potrzeb została przeprowadzona podczas warsztatów diagnostycznych z przedstawicielami instytucji pomocy społecznej działających na terenie gminy. W wyniku prac zidentyfikowano dwie grupy społeczne wymagające szczególnego wsparcia:

1. osoby niesamodzielne, w tym osoby starsze i z niepełnosprawnościami,
2. osoby w trudnej sytuacji życiowej – w szczególności rodziny z dziećmi oraz osoby w kryzysie zdrowia psychicznego.

Choć usługi społeczne są kierowane do wszystkich mieszkańców, wskazane grupy uznano za szczególnie narażone na wykluczenie społeczne oraz ograniczony dostęp do usług niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania. Analizę przeprowadzono w podziale na sześć kluczowych obszarów wsparcia:

1. włączenie społeczne,

2. usługi społeczne, w tym zdrowotne,
3. edukacja,
4. oferta spędzania czasu wolnego,
5. kultura,
6. transport i infrastruktura.

W każdym z obszarów zidentyfikowano zarówno istniejące zasoby i potencjały, jak i kluczowe ograniczenia oraz potrzeby wymagające interwencji.

Tabela 11. Matryca działań strategicznych i instrumentów wsparcia

Obszar wsparcia	Potrzeby i planowane działania
Włączenie społeczne	Rozwój wolontariatu międzypokoleniowego, angażującego lokalną społeczność w pomoc osobom niesamodzielnym. Wykorzystanie premii społecznej z 2025 r. na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem poprzez lokalne inicjatywy oddolne.
Usługi społeczne i zdrowotne	Zapewnienie dostępu do rehabilitacji oraz profesjonalnej opieki medycznej (pielęgniarka, w tym usługi mobilne) bezpośrednio w miejscu zamieszkania. Rozwój Rodzinnych Domów Pomocy jako alternatywy dla instytucjonalnej opieki długoterminowej.
Edukacja i rozwój	Utworzenie Ośrodka Wsparcia Dziennego dla dzieci, zapewniającego pomoc w nauce, opiekę po lekcjach oraz warsztaty rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne.
Czas wolny i kultura	Organizacja zajęć w Ośrodku Wsparcia Dziennego oraz świetlicach wiejskich. Integracja osób starszych i rodzin poprzez wydarzenia finansowane z premii społecznej, promujące lokalne dziedzictwo.
Infrastruktura i mieszkalnictwo	Wdrożenie modelu mieszkań wspierających, dedykowanych osobom w kryzysie i rodzinom potrzebującym stabilizacji. Rozwój infrastruktury opiekuńczej w formie Rodzinnych Domów Pomocy.
Transport	Uruchomienie mobilnych usług opiekuńczo-medycznych, niwelujących bariery w dostępie do specjalistów dla osób o ograniczonej mobilności.

Źródło: opracowanie własne

OSOBY NIESAMODZIELNE, W TYM OSOBY STARSZE I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1. Włączenie społeczne

W obszarze włączenia społecznego dostrzegalne są liczne zasoby, takie jak działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Akademii Seniora, klubów seniora oraz funkcjonowanie Dziennego Domu Samopomocy i Środowiskowego Domu Samopomocy. Jednocześnie wskazano na istnienie hermetycznych środowisk, utrwalonych stereotypów i przekonań na temat starości i niepełnosprawności, a także lęku przed nieznanym, który ogranicza aktywność społeczną części osób niesamodzielných.

2. Usługi społeczne, w tym zdrowotne

Gmina dysponuje rozbudowaną ofertą usług społecznych, obejmujących m.in. wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego, usługę teleopieki, usługi opiekuńcze i sąsiedzkie, specjalistyczne usługi opiekuńcze, grupy wsparcia, punkt konsultacyjny czy ofertę realizowaną przez CUS. Pomimo tego widoczne są takie ograniczenia, jak ograniczony dostęp do specjalistów (zwłaszcza rehabilitantów), niedostateczny wymiar usług finansowanych projektowo oraz brak usługi typu „złota rączka”, która ułatwiłaby codzienne funkcjonowanie osób niesamodzielných.

3. Edukacja

Osoby niesamodzielne mają możliwość uczestniczenia w spotkaniach integracyjnych, warsztatach i szkoleniach. Potrzebą pozostaje jednak zacieśnienie współpracy między instytucjami, które mogłoby zwiększyć dostępność i różnorodność oferty edukacyjnej.

4. Oferta spędzania czasu wolnego

W obszarze tym dostrzeżono niewystarczający rozwój wolontariatu, który mógłby stanowić kluczowe wsparcie w aktywizacji i integracji społecznej osób niesamodzielnych. Ograniczona oferta propozycji czasu wolnego ogranicza ich możliwości uczestnictwa w życiu społecznym.

5. Kultura

Gmina posiada bogatą ofertę instytucji kultury, jednak harmonogram wydarzeń nie w pełni odpowiada potrzebom osób z niepełnosprawnościami, a utrzymująca się izolacja części mieszkańców, przejawiająca się m.in. w zamknięciu w wąskich grupach rówieśniczych i środowiskowych, ogranicza udział tej grupy społecznej w wydarzeniach kulturalnych.

6. Transport i infrastruktura

Pozytywnym elementem jest funkcjonowanie transportu dla osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie istnieje potrzeba szerszego dostosowania budynków użyteczności publicznej, a także rozwinięcia transportu zbiorowego w sposób odpowiadający potrzebom osób niesamodzielnych.

OSOBY W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ - RODZINY Z DZIEĆMI ORAZ OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

1. Włączenie społeczne

W obszarze włączenia społecznego kluczowymi zasobami są liczne obiekty sportowe, place zabaw, działalność GOK i Kół Gospodyń Wiejskich, świetlice wiejskie oraz tereny rekreacyjne. Organizowane są także wydarzenia społeczne i kulturalne oraz oddolne inicjatywy mieszkańców. Wskazaną potrzebą jest jednak zwiększenie udziału większej liczby osób w działaniach społecznych, co sugeruje konieczność rozwijania mechanizmów aktywizacji i budowania lokalnych sieci wsparcia.

2. Usługi społeczne, w tym zdrowotne

Rodziny i osoby w kryzysie zdrowia psychicznego mają dostęp do Ośrodków Wsparcia, grup wsparcia i grup samopomocowych oraz punktu konsultacyjnego, gdzie oferowane są usługi prawne, terapeutyczne, psychologiczne i mediacyjne. Działają również punkty świetlicowe dla dzieci i usługi wolontariackie. Zdiagnozowano natomiast potrzebę rozwoju wolontariatu oraz problem ograniczonego wsparcia ze strony rodzin, co może wpływać na pogłębianie kryzysów psychicznych lub trudności wychowawczych.

3. Edukacja

Zasobem jest dostępna sieć szkolna i przedszkolna, obecność żłobka oraz możliwość uczestniczenia w zajęciach dodatkowych organizowanych przez instytucje kultury i kluby sportowe. Wyzwaniem stanowi niedostatecznie zróżnicowana oferta sportowa, co ogranicza możliwości rozwoju dzieci i młodzieży.

4. Oferta spędzania czasu wolnego

Choć na terenie gminy pojawiają się oddolne projekty i inicjatywy, brakuje miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży oraz rozwiniętej oferty gastronomicznej, która sprzyjałaby integracji i aktywności społecznej.

5. Kultura

Oferta kulturalna GOK jest oceniana jako bogata i zróżnicowana, a podmioty kultury deklarują otwartość na współpracę. Pomimo tego nadal brakuje odpowiedniej infrastruktury do organizacji wydarzeń kulturalnych. Zgłaszane są również potrzeby związane z rozwojem aktywności artystycznych, takich jak zespół tańca czy chór, a także z zapewnieniem dostępu do oferty kulturalnej mieszkańcom miejscowości oddalonych od centrum gminy.

6. Transport i infrastruktura

Dostępny jest transport szkolny, jednak transport zbiorowy jest niewystarczający, co znacząco obniża dostępność usług i aktywności szczególnie dla młodzieży i rodzin z mniejszych miejscowości. Zidentyfikowano też problem niewystarczającej liczby pomieszczeń do świadczenia usług społecznych, takich jak konsultacje psychologiczne czy działalność grup wsparcia.

Podsumowując, przeprowadzona analiza wskazuje, że w gminie istnieje wiele wartościowych zasobów sprzyjających rozwojowi usług społecznych, jednak obie zbadane grupy wciąż doświadczają ograniczeń utrudniających pełne uczestnictwo w życiu społecznym. W szczególności dotyczy to niedostatecznego dostępu do transportu, niewystarczającej infrastruktury usługowej, braku zróżnicowanej oferty czasu wolnego oraz potrzeby rozwijania wolontariatu i wsparcia środowiskowego.

Zidentyfikowane potrzeby stanowią podstawę do projektowania działań i usług społecznych adekwatnych do oczekiwań mieszkańców oraz wyzwań stojących przed lokalnym systemem wsparcia.

Tabela 12. Zestawienie zasobów i potencjałów oraz ograniczeń i potrzeb osób niesamodzielnych, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami

Obszar tematyczny	Zasoby i potencjały	Ograniczenia i potrzeby
Włączenie społeczne	✓ Oferta Uniwersytetu Trzeciego Wieku; ✓ Rada Seniorów; ✓ Działalność klubów seniora; ✓ Dzienny Dom Samopomocy; ✓ Środowiskowy Dom Samopomocy.	✗ Hermetyczne środowiska; ✗ Obecne stereotypy i przekonania; ✗ Ograniczenia emocjonalne – lęk przed nieznanym.
Usługi społeczne, w tym zdrowotne	✓ Obecność wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego; ✓ Program Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnościami; ✓ Ośrodki Wsparcia; ✓ Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego; ✓ Istniejące grupy wsparcia i grupy samopomocowe; ✓ Usługa teleopieki; ✓ Obecne usługi opiekuńcze i sąsiedzkie; ✓ Specjalistyczne usługi opiekuńcze; ✓ Dostępny punkt konsultacyjny (usługi prawne, terapeutyczne, psychologiczne i mediacyjne); ✓ Usługi rehabilitacyjne i pielęgniarские; ✓ Bogata oferta CUS.	✗ Ograniczony dostęp do specjalistów, w tym rehabilitantów; ✗ Niedostateczny wymiar usług z projektów; ✗ Potrzeba stworzenia usługi „złotej rączki”.
Edukacja	✓ Organizacja spotkań integracyjnych; ✓ Możliwość uczestniczenia w różnych warsztatach i szkoleniach.	✗ Niedostateczna współpraca między instytucjami.
Oferta spędzania wolnego czasu	✓ Wysoka aktywność wydarzeń kulturalnych; ✓ Wysoki wskaźnik uczestnictwa w wydarzeniach; ✓ Ponadlokalny charakter organizowanych wydarzeń artystycznych; ✓ Aktywne kultywowanie kultury wiejskiej i lokalnego folkloru przez mieszkańców; ✓ Planowana budowa wielofunkcyjnego centrum wystawienniczo-kulturalnego; ✓ Projekt utworzenia Centrum Wiedzy i Doświadczenia „Dom Bociana” w Krzesku-Majątku; ✓ Dobra jakość przyszkolonej infrastruktury sportowej; ✓ Aktywność 3 klubów sportowych zrzeszających 256 członków; ✓ Działalność nieformalnego „Ruchu Zbuckiego” pobudzającego aktywność fizyczną; ✓ Cykliczne imprezy masowe: Półmaraton Zbucki oraz wyścig rowerowy „Jadziem Miśki!”	✗ Niedostateczna oferta w miejscowościach zlokalizowanych w oddaleniu od Zbuczyna.

Obszar tematyczny	Zasoby i potencjały	Ograniczenia i potrzeby
Kultura	✓ Bogata oferta GOK.	✗ Harmonogram wydarzeń dla osób z niepełnosprawnościami niewystarczająco uwzględniający ich potrzeby; ✗ Izolacja i zamknięcie w swoich grupach.
Transport i infrastruktura	✓ Obecny transport dla osób z niepełnosprawnościami.	✗ Niedostateczne dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; ✗ Potrzeba rozwoju transportu zbiorowego zgodnego z potrzebami osób niesamodzielnych;

Źródło: opracowanie własne

Tabela 13. Zestawienie zasobów i potencjałów oraz ograniczeń i potrzeb osób w trudnej sytuacji życiowej – rodzin z dziećmi oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego

Obszar tematyczny	Zasoby i potencjały	Ograniczenia i potrzeby
Włączenie społeczne	✓ Obecność obiektów i infrastruktury sportowej (w tym siłowni plenerowych, Orlik) oraz placów zabaw; ✓ Działalność Gminnego Ośrodka Kultury oraz Kół Gospodyń Wiejskich; ✓ Świetlice wiejskie; ✓ Obecność terenów rekreacyjnych (zbiorniki wodne); ✓ Organizowane na terenie gminy wydarzenia społeczne, w tym imprezy kulturalno-plenerowe; ✓ Oddolne inicjatywy społeczne.	✗ Brak włączenie społecznego większej liczby osób w działania społeczne na terenie gminy
Usługi społeczne, w tym zdrowotne	✓ Ośrodki Wsparcia; ✓ Istniejące grupy wsparcia i grupy samopomocowe; ✓ Dostępny punkt konsultacyjny (usługi prawne, terapeutyczne, psychologiczne i mediacyjne); ✓ Punkty świetlicowe dla dzieci; ✓ Usługi wolontariackie: sprzątania i pielęgnacji zieleni, ✓ Usługi kulturalne;	✗ Potrzeba rozwoju wolontariatu; ✗ Ograniczenie wsparcie ze strony rodziny
Edukacja	✓ Dostępna sieć szkolna i przedszkolna; ✓ Obecność żłobka; ✓ Możliwość uczestniczenia w dodatkowych zajęciach, np. organizowanych przez GOK i kluby sportowe.	✗ Brak zróżnicowanej oferty sportowej
Oferta spędzania wolnego czasu	✓ Oddolne działania projektowe	✗ Brak miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży; ✗ Brak rozbudowanej oferty gastronomicznej.
Kultura	✓ Bogata i zróżnicowana oferta GOK; ✓ Otwartość podmiotów kulturalnych na współpracę.	✗ Brak miejsca na organizację wydarzeń kulturalnych; ✗ Brak obiektów mogących przyczynić się do rozwoju aktywności społecznej, tj. kręgielni, siłowni; ✗ Ograniczona dostępność zasobów kulturalnych i wydarzeń dla miejscowości ościennych Zbuczyna; ✗ Brak inicjatyw takich jak Zespół tańca czy chór.
Transport	✓ Obecny transport szkolny.	✗ Ograniczony transport zbiorowy; ✗ Niewystarczająca liczba pomieszczeń do świadczenia usług, m.in. pracownika socjalnego, psychologa, terapeuty uzależnień, grupy wsparcia, mediatora etc.

Źródło: opracowanie własne

3.4. ANALIZA WSPARCIA WYBRANYCH GRUP DOCELOWYCH NA PODSTAWIE SPRAWOZDAWCZOŚCI GMINY

POTRZEBY W ZAKRESIE ŚWIADCZONYCH USŁUG ORAZ USŁUGI DEFICYTOWE

W gminie Zbuczyn, mimo szerokiej oferty placówek takich jak Środowiskowy Dom Samopomocy czy Dzienny Dom Senior+, identyfikuje się potrzeby w zakresie rozszerzenia usług specjalistycznych. Istotnym wyzwaniem pozostaje starzenie się społeczeństwa (prognozowany wzrost grupy 60+ do 30% w 2034 r.), co generuje deficyt całodobowych miejsc opieki oraz usług opieki wytchnieniowej o charakterze stacjonarnym. Mieszkańcy i diagnozy wskazują na potrzebę rozwoju mieszkalnictwa wspomagane oraz zwiększenia dostępności rehabilitacji domowej.

Kolejnym obszarem deficytowym jest oferta dla młodzieży w mniejszych miejscowościach. Brakuje nowoczesnych miejsc spotkań (klubów młodzieżowych), które oferowałyby wsparcie psychologiczne i warsztaty kompetencji miękkich poza szkołą. W sferze ochrony zdrowia, problemem jest utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów (m.in. geriatrów i psychiatrów dziecięcych) na miejscu, co wymusza dojazdy do Siedlec. Rozwój transportu wewnątrz gminy, mimo funkcjonowania linii autobusowych, nadal nie pokrywa w pełni potrzeb osób o ograniczonej mobilności mieszkających w mniejszych sołectwach.

POTRZEBY PODMIOTÓW I ORGANIZACJI

Analiza zasobów gminy Zbuczyn wskazuje na konieczność lepszej integracji rozproszonych usług. Choć organizacje pozarządowe (NGO) są bardzo aktywne (m.in. Stowarzyszenia KOSEM, Nadzieja, Kornel), ich działalność często opiera się na cyklicznych projektach (np. półkolonie, zajęcia językowe), co rodzi potrzebę zapewnienia trwałości finansowej działań poza systemem grantowym. Kluczowym wyzwaniem dla Gminnego Ośrodka Kultury i Biblioteki jest niedostosowanie części świetlic wiejskich do standardów nowoczesnej pracy animacyjnej (brak zaplecza technicznego i barier architektonicznych w niektórych obiektach).

Istotną potrzebą instytucjonalną, która została zrealizowana na początku 2025 roku, było przekształcenie GOPS w Centrum Usług Społecznych (CUS). Zmiana ta wynikała z konieczności stworzenia jednego punktu koordynacji, który nie tylko przyznaje zasiłki, ale przede wszystkim organizuje i koordynuje usługi od podmiotów zewnętrznych i NGO, zwiększając efektywność wydatkowania środków.

3.5. ANALIZA POTRZEB PODMIOTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

POTRZEBY INFRASTRUKTURALNE

Analiza zasobów infrastrukturalnych gminy Zbuczyn w obszarze polityki społecznej wykazuje, że mimo sukcesywnej modernizacji bazy lokalowej, nadal istnieją obszary wymagające inwestycji, aby w pełni odpowiedzieć na potrzeby nowo powstałego Centrum Usług Społecznych (CUS) oraz jednostek wsparcia dziennego.

Choć w 2024 roku zrealizowano kluczowe prace (np. modernizację wentylacji i klimatyzacji w sali widowiskowej GOK), część obiektów użyteczności publicznej w sołectwach, w których świadczone są usługi społeczne (świetlice wiejskie), wymaga dalszego usuwania barier architektonicznych. Potrzeby obejmują:

- Montaż podjazdów, wind lub platform dla osób z niepełnosprawnościami w starszych budynkach.
- Dostosowanie sanitariatów do potrzeb osób o ograniczonej mobilności.
- Wprowadzenie usprawnień dla osób z dysfunkcjami wzroku i słuchu (pętle indukcyjne, oznaczenia tyflograficzne).

Przekształcenie GOPS w CUS oraz rosnąca liczba seniorów generują potrzebę pozyskania nowych przestrzeni. Kluczowe potrzeby w tym zakresie to:

- Utworzenie mieszkań wspomaganych/treningowych, zgodnie ze Strategią Rozwoju Gminy, istnieje zapotrzebowanie na infrastrukturę pozwalającą osobom starszym lub z niepełnosprawnościami na samodzielne funkcjonowanie przy wsparciu opiekunów.

Ze względu na rozproszoną strukturę osadniczą gminy, infrastruktura „twarda” musi być uzupełniona o zasoby transportowe. Deficytem jest brak wystarczającej liczby pojazdów przystosowanych do przewozu osób na wózkach inwalidzkich, co ogranicza dostęp mieszkańców z odległych sołectw do Dziennego Domu Senior+. Inwestycja w nowoczesny tabor (mikrobusy) jest niezbędna dla zapewnienia drożności systemu usług środowiskowych.

Rozwój usług takich jak teleopieka (opaski bezpieczeństwa) wymaga stabilnej infrastruktury informatycznej i doposażenia stanowisk pracy w CUS w nowoczesne narzędzia do monitoringu i koordynacji usług. Potrzebna jest również modernizacja sprzętu w wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, obecne zasoby (50 wypożyczeń w 2024 r.) wykazują tendencję do szybkiego zużycia, co rodzi konieczność cyklicznej wymiany i zakupu nowoczesnych urządzeń (np. łóżek sterowanych elektrycznie, koncentratorów tlenu).

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji wskazuje się na potrzebę adaptacji wybranych świetlic wiejskich na mikro-ośrodki wsparcia lokalnego (filie usług CUS). Infrastruktura ta wymaga doposażenia w zaplecze kuchenne (na potrzeby treningów kulinarnych i dożywiania) oraz przestrzenie do rehabilitacji, co pozwoliłoby przybliżyć usługi do miejsca zamieszkania seniorów.

POTRZEBY KADROWE

Pracownicy sektora społecznego w gminie Zbuczyn cechują się wysokimi kwalifikacjami, co potwierdzają liczne szkolenia z zakresu pracy z osobami z niepełnosprawnościami i seniorami. Jednakże, rozwój usług środowiskowych (opieka sąsiedzka, teleopieka) generuje zapotrzebowanie na opiekunów medycznych i asystentów osobistych, których podaż na lokalnym rynku pracy jest ograniczona.

Wskazuje się również na potrzebę wzmocnienia kadry o specjalistów ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych wewnątrz NGO oraz profesjonalnych animatorów społeczności lokalnej, którzy mogliby pobudzić aktywność mieszkańców w sołectwach o najniższym wskaźniku kapitału społecznego. W związku z dynamicznym rozwojem CUS, kluczowe staje się przeszkolenie obecnej kadry socjalnej do pełnienia nowych ról, takich jak organizator usług społecznych czy koordynator indywidualnych planów usług.

BARIERY REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

Główną barierą zidentyfikowaną w gminie Zbuczyn jest bariera komunikacyjna i rozproszenie terytorialne. Mieszkańcy mniejszych miejscowości mają utrudniony fizyczny dostęp do siedziby GOK czy CUS w Zbuczynie, co prowadzi do zjawiska „wykluczenia z oferty” tych, którzy nie posiadają własnego środka transportu.

Drugą barierą jest mentalność i bariery psychologiczne, seniorzy z terenów typowo rolniczych często wykazują opór przed korzystaniem z usług opiekuńczych świadczonych przez osoby obce, woląc opierać się na rodzinie, która z kolei jest coraz bardziej obciążona pracą zawodową.

Kolejnym ograniczeniem są bariery infrastrukturalne. Mimo modernizacji (np. sali widowiskowej GOK), wiele budynków użyteczności publicznej wciąż wymaga dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (brak wind, podjazdów, pętli indukcyjnych). Ponadto, ograniczone zasoby lokalowe w samym Zbuczynie utrudniają rozszerzenie oferty sekcji artystycznych i sportowych, które już teraz działają przy pełnym obłożeniu (frekwencja na koncertach i zajęciach często przekracza dostępną liczbę miejsc).

Ostatnią istotną barierą jest trudność w dotarciu z informacją. Choć gmina korzysta z mediów społecznościowych i strony www, osoby najstarsze pozostają w sferze wykluczenia cyfrowego, co sprawia, że wiedza o nowych programach (np. teleopiece) dociera do nich z dużym opóźnieniem lub wcale, wymagając angażowania tradycyjnych kanałów komunikacji, takich jak sołtysi czy ogłoszenia parafialne.

4. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

Na podstawie analizy problemów, potrzeb oraz istniejących potencjałów opracowano schemat działań, który w perspektywie najbliższych lat możliwie przyczyni się do rozwoju usług świadczonych w środowisku lokalnym. Działania te są szczególnie istotne dla osób niesamodzielnych – w tym seniorów i osób z niepełnosprawnościami – oraz dla rodzin z dziećmi i osób zmagających się z problemami natury psychicznej, takimi jak kryzysy emocjonalne, uzależnienia czy przemoc.

Przeprowadzona diagnoza, oparta na danych, analizie aktualnie realizowanych usług, opiniach pracowników socjalnych oraz wynikach warsztatów diagnostyczno-strategicznych, podczas których wypracowano kluczowe wnioski, stała się fundamentem do opracowania Planu rozwoju usług społecznych. Celem głównym Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 jest:

Stworzenie w gminie Zbuczyn nowoczesnego, lokalnego systemu usług społecznych opartego na rozwiązaniach środowiskowych, który zapewni osobom niesamodzielnym, osobom z niepełnosprawnościami, rodzinom z dziećmi oraz osobom w kryzysie zdrowia psychicznego warunki do godnego, bezpiecznego i jak najbardziej samodzielnego życia w społeczności, wzmacniając ich dobrostan, aktywność i pełne uczestnictwo w życiu

Realizacja celu głównego będzie możliwa dzięki określeniu celów szczegółowych, odpowiadających na potrzeby zidentyfikowanych grup najbardziej wymagających wsparcia w gminie Zbuczyn.

Cele szczegółowe przedstawiają się następująco:

Osoby niesamodzielne

- Cel 1. Rozwój i poprawa dostępności usług opiekuńczych, zdrowotnych i specjalistycznych świadczonych w środowisku lokalnym.
- Cel 2. Wzmocnienie aktywności społecznej i integracji osób niesamodzielnych poprzez rozwój działań włączających i eliminowanie barier.

Rodziny z dziećmi i osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

- Cel 3. Rozwój i poprawa dostępności kompleksowych usług społecznych i psychologicznych w środowisku lokalnym
- Cel 4. Wzmocnienie aktywności społecznej, integracji i dostępności zasobów dla rodzin i osób w kryzysie zdrowia psychicznego

Zaplanowane w Planie działania opierają się na aktualnie stosowanych formach wsparcia, realizowanych przede wszystkim przez CUS, przy jednoczesnym podkreśleniu potrzeby aktywnego włączenia innych podmiotów działających na terenie gminy Zbuczyn. Jednym z celów ubocznych Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych jest zwiększenie zaangażowania instytucji kultury, placówek oświatowych, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów w rozwój lokalnego systemu usług społecznych.

Poniżej przedstawiono zestaw działań wraz z proponowanym okresem realizacji, wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych oraz potencjalnymi źródłami finansowania. Parametry te mogą ulegać modyfikacjom w toku obowiązywania Planu, jednak na moment jego opracowania uznano je za najbardziej adekwatne i możliwe do realizacji.

4.1.OSOBY NIESAMODZIELNE, W TYM SENIORZY I OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Potencjalne źródło finansowania
1. Rozwój i poprawa dostępności usług opiekuńczych, zdrowotnych i specjalistycznych świadczonych w środowisku lokalnym.	1.1. Rozszerzenie dostępności specjalistycznych usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, poprzez m.in. zwiększenie liczby godzin usług opiekuńczych i specjalistycznych.	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy, budżet państwa, środki UE (FERS, program regionalny), PFRON
	1.2. Wprowadzenie i rozwój nowych form wsparcia środowiskowego, m.in. uruchomienie usługi „złotej rączki”	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy, programy rządowe dla seniorów, środki UE (FERS, program regionalny), granty dla NGO
	1.3. Wzmocnienie współpracy instytucjonalnej i koordynacji usług.	2026-2030	CUS Zbuczyn, UG Zbuczyn	budżet gminy, środki UE, programy rządowe w obszarze integracji społecznej, projekty partnerskie z NGO
	1.4. Kontynuacja realizacji usług w ramach działalności Dziennego Domu „Senior+” w Zbuczynie oraz rozwój oferty aktywizującej dla seniorów.	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy, program Senior+, budżet państwa
	1.5. Rozwijanie usług sąsiedzkich	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa, budżet gminy, programy rządowe – m.in. „Korpus Wsparcia Seniorów”
	1.6. Zwiększanie dostępności do teleopieki	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa, budżet gminy, programy rządowe – m.in. „Korpus Wsparcia Seniorów”
	1.7. Dalsza realizacja usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością oraz opieki wytchnieniowej.	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa, Fundusz Solidarnościowy, budżet gminy
	1.8. Kontynuacja prowadzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i wspomagającego,	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy, PFRON, środki UE
2. Wzmocnienie aktywności społecznej i integracji osób niesamodzielnych poprzez rozwój	2.1. Zwiększenie dostępności oferty społecznej, edukacyjnej i kulturalnej	2026-2030	Placówki oświatowe, placówki kulturalne	budżet gminy, programy ministerialne (kultura, edukacja), środki UE, granty dla NGO
	2.2. Zgłaszanie odpowiednich wniosków do Urzędu Gminy o likwidację barier infrastrukturalnych i transportowych	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy i powiatu, PFRON, środki UE (program regionalny), programy rządowe

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Potencjalne źródło finansowania
działań włączających i eliminowanie barier	2.3. Rozwój wolontariatu oraz działań budujących więzi społeczne	2026-2030	Placówki oświatowe, placówki kulturalne, CUS Zbuczyn	budżet gminy, programy wspierające społeczeństwo obywatelskie, środki UE, granty dla NGO
	2.4. Wspieranie działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz inicjatyw Rady Seniorów	2026-2030	GOK, UG Zbuczyn	budżet gminy, programy dla seniorów, granty
3. Wspieranie oddolnych inicjatyw kulturalnych i społecznych	3.1. Rozwój i promocja wolontariatu lokalnego, w tym tzw. senioralnego wolontariatu kompetencji oraz wolontariatu edukacyjnego.	2026-2030	CUS Zbuczyn, placówki oświatowe	budżet gminy, programy Korpusu Solidarności, środki UE
	3.2. Włączenie seniorów i osób z niepełnosprawnościami w organizację regionalnych festiwali sztuki i kultury ludowej promujących lokalne produkty i tradycje,	2026-2030	GOK Zbuczyn	budżet gminy, środki UE

4.2.OSOBY W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ, W TYM RODZINY Z DZIEĆMI I OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Potencjalne źródło finansowania
4. Rozwój i poprawa dostępności kompleksowych usług społecznych i psychologicznych w środowisku lokalnym	4.1. Rozszerzenie dostępności usług wsparcia psychospołecznego, poprzez m.in. zwiększenie liczby grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodzin i osób w kryzysie zdrowia psychicznego	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy, budżet państwa, środki UE (FERS), programy MRPiPS
	4.2. Rozwój usług środowiskowych i świetlicowych dla dzieci i młodzieży	2026-2030	CUS Zbuczyn, placówki oświatowe, NGO	budżet gminy, budżet państwa, środki UE (FERS, program regionalny), programy rządowe dla dzieci i młodzieży, granty dla NGO
	4.3. Wzmocnienie działań profilaktycznych i edukacyjnych - organizacja szkoleń i warsztatów dla rodziców i opiekunów dotyczących wychowania, radzenia sobie z uzależnieniami i problemami emocjonalnymi.	2026-2030	CUS Zbuczyn, placówki oświatowe, NGO	budżet gminy, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, środki UE, programy rządowe
	4.4. Kontynuacja funkcjonowania Punktu Konsultacyjno-Interwencyjnego.	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet gminy, środki z GKRPA
	4.5. Kontynuacja realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi.	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa, budżet gminy
	4.6. Kontynuacja pracy asystenta rodziny i wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa, budżet gminy
	4.7. Kontynuacja kierowania osób wymagających intensywnego wsparcia do Środowiskowego Domu Samopomocy w Tchórzewie	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa, budżet gminy
5. Wzmocnienie aktywności społecznej, integracji i dostępności zasobów dla rodzin i osób	5.1. Zwiększenie dostępności oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej - organizacja zajęć dodatkowych i wydarzeń integracyjnych (kulturalnych, sportowych, artystycznych).	2026-2030	CUS Zbuczyn, placówki kulturalne, NGO	budżet gminy, programy ministerialne (kultura, sport), środki UE, granty dla NGO, sponsoring lokalny
	5.2. Tworzenie miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży - rozwój lokalnych świetlic, klubów młodzieżowych i przestrzeni wspierających integrację społeczną.	2026-2030	CUS Zbuczyn, placówki kulturalne, NGO	budżet gminy, środki UE (program regionalny), programy rządowe dla młodzieży

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e	Potencjalne źródło finansowania
w kryzysie zdrowia psychicznego	5.3. Edukacja społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania izolacji, stereotypom i wykluczeniu osób w trudnej sytuacji życiowej.	2026-2030	CUS Zbuczyn, placówki oświatowe, NGO	budżet gminy, środki UE, programy rządowe w obszarze integracji społecznej, granty dla NGO
	5.4. Zapewnienie posiłków dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych	2026-2030	CUS Zbuczyn	budżet państwa – m.in. program „Posiłek w szkole i w domu”, budżet gminy
	5.5. Wspieranie działalności Młodzieżowej Rady Gminy oraz inicjatyw młodzieżowych.	2026-2030	UG Zbuczyn, GOK	budżet gminy, programy młodzieżowe

5. ZESTAWIENIE POTENCJALNYCH ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Ramy finansowe Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 określają szacunkowe nakłady niezbędne do skutecznej realizacji zaplanowanych działań i przedsięwzięć.

Plan zakłada głównie wykorzystanie środków zewnętrznych, w tym funduszy Unii Europejskiej, funduszy krajowych oraz programów wsparcia z budżetu województwa, przy czym środki własne gminy będą stanowić jedynie uzupełnienie finansowania w sytuacjach, gdy nie uda się pozyskać wsparcia zewnętrznego. Takie podejście ma zapewnić efektywne wdrażanie rozwiązań sprzyjających rozwojowi lokalnych usług społecznych w gminie.

Poniżej przedstawiono zestawienie potencjalnych źródeł finansowania wraz z przypisanymi im obszarami działań. Analizę rozpoczęto od środków unijnych – jako źródeł o największym potencjale wsparcia, następnie uwzględniono fundusze z budżetu państwa i budżetu Województwa Mazowieckiego, a także inne dostępne fundusze i instrumenty pomocowe, które mogą zostać wykorzystane na rzecz rozwoju usług społecznych w gminie Zbuczyn.

Tabela 14. Obszary dofinansowania w ramach funduszy unijnych

Program	Działanie	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027	6.6. Zdrowie pracowników	Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Zdrowie psychiczne w pracy	Wsparcie zdrowia psychicznego pracodawców i pracowników, w tym profilaktyka wypalenia zawodowego.
	8.5. Usługi społeczne i zdrowotne	Osoby starsze	Dzienne Domy Opieki Medycznej	Tworzenie i wsparcie funkcjonowania placówek oferujących dzienną opiekę medyczną.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami, osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Mieszkania treningowe i wspomagane	Zapewnienie warunków do samodzielnego funkcjonowania osób wymagających wsparcia.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami, osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, Rodziny z dziećmi	Opieka wytchnieniowa	Wsparcie dla opiekunów osób zależnych poprzez czasowe przejęcie opieki.
		Osoby starsze	Aktywizacja seniorów	Zwiększenie samodzielności, przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i aktywizacja seniorów.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny z dziećmi	Usługi asystenckie	Pomoc osobom z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi teleopiekuńcze	Zdalne monitorowanie stanu zdrowia i bezpieczeństwa osób starszych lub niesamodzielnych.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi transportowe	Transport dla osób potrzebujących wsparcia, np. do placówek zdrowotnych czy społecznych.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Transport door-to-door	Indywidualny transport dla osób o ograniczonej mobilności.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi opiekuńcze	Świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Dostosowanie mieszkania	Adaptacja mieszkań do potrzeb osób starszych lub z niepełnosprawnościami.
	8.6. Usługi społeczne na rzecz rodzin	Rodziny z dziećmi	Mediacje rodzinne	Pomoc w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych poprzez mediacje.
		Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Konsultacje i porady psychologiczne	Wsparcie psychologiczne, psychoedukacja i działania profilaktyczne.
		Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom	Terapeutyczne i społeczne wsparcie osób z problemem uzależnień oraz ich rodzin.

Program	Działanie	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
		Rodziny z dziećmi	Poradnictwo prawne	Udzielanie porad prawnych w zakresie funkcjonowania rodziny.
		Rodziny z dziećmi	Terapia rodzinna	Terapia dla rodzin przeżywających trudności we współżyciu społecznym lub emocjonalnym.
		Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Psychoterapia indywidualna	Pomoc psychoterapeutyczna dla osób indywidualnych.
		Rodziny z dziećmi	Grupy wsparcia i warsztaty wychowawcze	Wzmacnianie kompetencji rodzicielskich i wymiana doświadczeń.
		Rodziny z dziećmi	Praca socjalna	Świadczenia pracy socjalnej na rzecz rodzin wymagających wsparcia.
	9.1. Rewitalizacja miast	Osoby z niepełnosprawnościami	Usuwanie barier architektonicznych	Likwidacja przeszkód utrudniających poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami.
		Osoby z niepełnosprawnościami	Dostosowanie obiektów	Przystosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, poprawa dostępności przestrzeni publicznej.
Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027	-	Wszyscy mieszkańcy	Paczki żywnościowe/posiłki oraz działania towarzyszące, - warsztaty i doradztwo.	Zapewnienie osobom najbardziej potrzebującym podstawowej pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków oraz umożliwienie im udziału w bezpłatnych warsztatach na rzecz włączenia społecznego
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego - Program „Aktywny Maluch 2022-2029”	-	Rodziny z dziećmi	Usługi opieki nad dziećmi	Tworzenie i funkcjonowanie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie) poprzez dofinansowanie inwestycji infrastrukturalnych oraz kosztów bieżących.
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego – projekt „Premia społeczna”	-	Wszyscy mieszkańcy	Opieka wytnieniowa, Asystentura w rodzinnych domach pomocy, wsparcie w ośrodkach pomocy, specjalistyczne poradnictwo	Inicjatywa mająca na celu wsparcie lokalnych społeczności i samorządów w zapewnianiu dostępu do istotnych usług społecznych.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 15. Obszary dofinansowania w ramach budżetu państwa oraz jednostek samorządowych

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Budżet państwa - Fundusz Solidarnościowy	„Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego	Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny z dziećmi	Opieka wytchnieniowa	Odciążenie członków rodzin lub opiekunów poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego lub powiatowego.
		„Opieka wytchnieniowa” dla Organizacji Pozarządowych	Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny z dziećmi	Opieka wytchnieniowa	Odciążenie członków rodzin lub opiekunów poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się Organizacje pozarządowe.
		„Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego	Osoby z niepełnosprawnościami	Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością	Celem Programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego lub powiatowego.
		„Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością” dla Organizacji Pozarządowych	Osoby z niepełnosprawnościami	Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością	Celem Programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się Organizacje pozarządowe.
		„Centra opiekuńczo-mieszkalne”	Osoby z niepełnosprawnościami	Centra opiekuńczo-mieszkalne	Stworzenie miejsc, gdzie osoby z niepełnosprawnościami mogą zamieszkiwać na zasadach pobytu dziennego lub całodobowego, zapewniając im niezależność i samodzielność. Program adresowany jest do gmin i powiatów, które zorganizują usługi zamieszkiwania

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
					w formie pobytu dziennego lub całodobowego w Centrach.
	Budżet państwa (<80%) i budżet gminy (>20%)	Korpus Wsparcia Seniorów	Osoby starsze	Usługi opiekuńcze dla seniorów	1. Pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych (np. pomoc w robieniu zakupów, przygotowywaniu posiłków, sprzątaniu), 2. Podstawowa opieka higieniczno-pielęgnacyjna (pomoc w myciu, ubieraniu, poruszaniu się), 3. Zapewnienie kontaktów z otoczeniem (pomoc w uczestniczeniu w wydarzeniach społecznych, zapewnienie towarzystwa), 4. Dofinansowanie zakupu i użytkowania opasek bezpieczeństwa lub innych urządzeń, 5. Wsparcie w utrzymaniu samodzielności w miejscu zamieszkania
	Budżet państwa (<60%) i budżet gminy (>40%)	„Opieka 75+”	Osoby starsze	Usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej, które są osobami samotnymi, samotnie gospodarującymi, a także tych które pozostają w rodzinie.
	Budżet państwa (100%)	„Za życiem”	Rodziny z dziećmi	Wsparcie rodzin z dziećmi	Kompleksowe wsparcie dla rodzin z dziećmi z ciężkimi niepełnosprawnościami lub nieuleczalnymi chorobami, a także dla kobiet w ciąży i ich rodzin. Wsparcie obejmuje m.in.: jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł, asystenci rodzin, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny, usługi wspierające i rehabilitacyjne.
	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - finansowany z budżetu państwa, pracodawców i innych źródeł	„Dostępna przestrzeń publiczna”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usuwanie barier architektonicznych	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do przestrzeni publicznej, informacji i komunikacji, a także technologii, urządzeń oraz usług powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, na zasadzie równości z innymi osobami.
		„Samodzielność – Aktywność – Mobilność!”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi transportowe	Wzrost niezależności osób z niepełnosprawnościami oraz ułatwienie im aktywności społecznej lub zawodowej poprzez

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
		Mobilność osób z niepełnosprawnością			zapewnienie dostępu do korzystania z samochodu osobowego.
		„Dostępność ponad barierami”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usuwanie barier architektonicznych	Rozwój i zwiększenie dla osób z niepełnosprawnościami dostępności przestrzeni fizycznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej, a także dostępności produktów i usług, w tym dotyczących turystyki, rekreacji i kultury.
		„Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami	Uruchomienie centrów oferujących kompleksowe wsparcie informacyjne, doradcze i eksperckie dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich otoczenia, w tym w zakresie doboru technologii asystujących.
		„Zajęcia klubowe w WTZ”	Osoby z niepełnosprawnościami	Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami	Rehabilitacja społeczna i zawodowa w formie warsztatów terapii zajęciowej.
		„Wsparcie Inicjatyw”	Osoby z niepełnosprawnościami	Integracja i aktywizacja osób z niepełnosprawnościami	Promowanie działań na rzecz aktywizacji środowiska osób niepełnosprawnych
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (moduł 1 i 2) oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej (moduł 3)	Budżet państwa (80%) i budżet gminy (20%)	Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028	Rodziny z dziećmi	Opieka żywnościowa	Moduł 1 i 2 - zapewnia pomoc dzieciom, uczniom i młodzieży oraz obejmuje pomocą osoby dorosłe, zwłaszcza osoby starsze, chore, niepełnosprawne i samotne w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Moduł 3 - wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej poprzez tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów posiłku w trakcie pobytu w szkole.
Samorząd Województwa Mazowieckiego	Budżet Województwa Mazowieckiego (max. 80%)	„Wsparcie osób z niepełnosprawnościami na Mazowszu”	Osoby z niepełnosprawnościami	Dostęp do kultury dla osób z niepełnosprawnościami	Ułatwienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do instytucji kultury, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego, poprzez możliwość skorzystania z ich oferty za preferencyjną cenę biletu, tj. 1 zł brutto za osobę z niepełnosprawnościami i 1 zł brutto za towarzyszącego jej opiekuna

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
		„Mazowsze dla młodzieży”	Rodziny z dziećmi	Aktywizacja młodzieży	Tworzenie i rozwój Młodzieżowych Rad poprzez dofinansowanie działań edukacyjnych, promocyjnych oraz organizacyjnych. Dotacje obejmują m.in. szkolenia dla młodzieżowych radnych i ich opiekunów, kampanie informacyjne oraz realizację inicjatyw młodzieżowych.
		„Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych”	Wszyscy mieszkańcy	Integracja i aktywizacja mieszkańców	Zadania aktywizujące, integrujące i rozwijające lokalne społeczności poprzez zapewnienie podstawowej infrastruktury (takiej jak np. świetlice wiejskie, gminne/osiedlowe ośrodki kultury, domy kultury, domy pomocy społecznej, itp.) pełniące rolę tzw. „centrum integracyjno-kulturalne”

Źródło: opracowanie własne

6. SYSTEMY MONITOROWANIA I OCENY

System monitorowania realizacji, oceny skuteczności oraz pomiaru osiągania wskaźników Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 został opracowany w taki sposób, aby zapewnić sprawny nadzór nad prowadzonymi działaniami oraz umożliwić ich rzetelną ocenę.

Szczególny nacisk położono na określenie metod ewaluacji, co pozwoli precyzyjnie ocenić wpływ podejmowanych działań na poprawę jakości życia mieszkańców oraz rozwój lokalnych usług społecznych w gminie. Ewaluacja obejmie zarówno realizację zaplanowanych zadań, jak i stopień osiągnięcia przyjętych wskaźników efektów i oddziaływania.

Monitoring wskaźników będzie prowadzony systematycznie, z wykorzystaniem danych ilościowych i jakościowych, co umożliwi bieżące rozpoznawanie potrzeb mieszkańców, szybkie reagowanie na nowe wyzwania oraz elastyczne dostosowywanie działań. Dzięki temu systemowi możliwe będzie utrzymanie wysokiej skuteczności wdrażanych rozwiązań oraz zapewnienie trwałego wpływu na rozwój usług społecznych w gminie Zbuczyn.

6.1. WSKAŹNIKI REZULTATU I PRODUKTU

Wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 zostały przypisane do poszczególnych celów szczegółowych. Pozwalają one ocenić stopień realizacji głównego celu Planu, jakim jest rozwój dostępnych, zróżnicowanych i zintegrowanych usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców.

Wskaźniki pogrupowano według obszarów interwencji, których dotyczą. Szczegółowy wykaz wskaźników monitorujących realizację poszczególnych celów szczegółowych przedstawia **Tabela 16**.

Tabela 16. Wskaźniki rezultatu i produktu w podziale na obszary wsparcia

OSOBY NIESAMODZIELNE, W TYM OSOBY STARSZE I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika
1. Rozwój i poprawa dostępności usług opiekuńczych, zdrowotnych i specjalistycznych świadczonych w środowisku lokalnym.	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w ciągu roku.
	Liczba osób korzystających z usług środowiskowych, np. „złotej rączki”.
	Liczba wspólnie realizowanych inicjatyw lub projektów między instytucjami świadczącymi usługi społeczne.
2. Wzmocnienie aktywności społecznej i integracji osób niesamodzielnych poprzez rozwój działań włączających i eliminowanie barier	Liczba wydarzeń społecznych, edukacyjnych i kulturalnych organizowanych w roku.
	Liczba zniwelowanych barier architektonicznych i komunikacyjnych w przestrzeni publicznej oraz budynkach użyteczności publicznej gminy.
	Liczba godzin wsparcia bezpośredniego udzielonego osobom niesamodzielnym przez wolontariuszy.
OSOBY W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ, W TYM RODZINY Z DZIEĆMI I OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO	
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika
3. Rozwój i poprawa dostępności kompleksowych usług społecznych i psychologicznych w środowisku lokalnym	Liczba utworzonych grup wsparcia i grup samopomocowych.
	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z placówek wsparcia dziennego.
	Liczba rodziców i opiekunów uczestniczących w szkoleniach profilaktycznych i edukacyjnych.
4. Wzmocnienie aktywności społecznej, integracji i dostępności zasobów dla rodzin i osób w kryzysie zdrowia psychicznego	Liczba uczestników zajęć i wydarzeń społecznych (kulturalnych, sportowych, artystycznych).
	Liczba zorganizowanych spotkań i inicjatyw młodzieżowych.
	Liczba kampanii społecznych i spotkań w zakresie przeciwdziałania izolacji i wykluczeniu.

Źródło: opracowanie własne

6.2.OPIS SYSTEMU MONITOROWANIA REALIZACJI PLANU I OSIĄGNIĘCIA WSKAŹNIKÓW

System monitorowania realizacji Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 ma na celu skuteczny nadzór nad postępowaniem wdrażania działań oraz ocenę stopnia realizacji przyjętych celów. Sprawnie działający monitoring stanowi kluczowy element zapewniający sukces całego przedsięwzięcia.

Regularna analiza postępów umożliwi bieżące sprawdzanie zgodności działań z założeniami Planu, szybką reakcję w przypadku pojawiających się trudności oraz wprowadzanie niezbędnych korekt. System zapewni przejrzystość i odpowiedzialność w realizacji zadań, wspierając efektywne zarządzanie usługami społecznymi w gminie.

Monitoring i ocena wskaźników będą prowadzona we współpracy z lokalnymi interesariuszami, w tym:

- przedstawicielami władz gminy Zbuczyn,
- Centrum Usług Społecznych,
- jednostkami organizacyjnymi gminy,
- organizacjami pozarządowymi,
- innymi partnerami społecznymi i instytucjonalnymi.

Za realizację monitoringu odpowiedzialni będą pracownicy Centrum Usług Społecznych, których zadaniem będzie gromadzenie danych od realizatorów działań, analiza informacji w odniesieniu do wskaźników przypisanych celom szczegółowym oraz opracowywanie corocznych kart monitoringu oceniających stopień realizacji Planu.

Wskaźniki będą podstawowym narzędziem oceny skuteczności działań i osiągania zakładanych rezultatów, umożliwiając obiektywną ocenę wpływu wdrażanych usług społecznych na sytuację mieszkańców gminy Zbuczyn.

6.3.OCENA SKUTECZNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI PLANU (EWALUACJA)

Ostatnim etapem wdrażania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Zbuczyn na lata 2026-2030 będzie przeprowadzenie ewaluacji zrealizowanych działań. Głównym celem tego procesu jest ocena efektów i zasadności podejmowanych interwencji społecznych oraz weryfikacja skuteczności i efektywności wdrożonych rozwiązań.

Ewaluacja zostanie przeprowadzona w dwóch etapach:

1. Ewaluacja on-going (bieżąca) – realizowana w trakcie wdrażania Planu, jako integralna część systemu monitorowania. Jej celem jest bieżąca ocena postępów w realizacji celów operacyjnych oraz identyfikacja barier i wyzwań. Wyniki ewaluacji pozwolą na elastyczne dostosowywanie działań do zmieniających się warunków społecznych i organizacyjnych. Ewaluacja będzie prowadzona we współpracy z Centrum Usług Społecznych w gminie Zbuczyn oraz innymi jednostkami realizującymi działania.
2. Ewaluacja ex-post (końcowa) – przeprowadzona po zakończeniu okresu obowiązywania Planu. Obejmuje analizę osiągniętych rezultatów, trwałości wprowadzonych rozwiązań oraz efektywności wykorzystania zasobów finansowych, kadrowych i organizacyjnych. Pozwoli to ocenić rzeczywisty wpływ działań na jakość życia mieszkańców gminy Zbuczyn.

7. SPIS ELEMENTÓW GRAFICZNYCH

TABELE

Tabela 1. Powiązanie celów Planu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla	7
Tabela 2. Liczba ludności w podziale na płeć w latach 2022-2024.....	8
Tabela 3. Inne wskaźniki demograficzne	9
Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców.....	10
Tabela 5. Poziom bezrobocia w latach 2022-2024	10
Tabela 6. Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2022-2024	10
Tabela 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz pozostałych usług w latach 2022-2024.....	12
Tabela 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań własnych w latach 2022-2024 wraz z kwotą świadczeń	12
Tabela 9. Usługi środowiskowe świadczone dla osób niesamodzielnych, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami	16
Tabela 10. Usługi środowiskowe świadczone na terenie jednostki dla rodzin z dziećmi oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego	18
Tabela 11. Matryca działań strategicznych i instrumentów wsparcia	19
Tabela 12. Zestawienie zasobów i potencjałów oraz ograniczeń i potrzeb osób niesamodzielnych, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami	22
Tabela 13. Zestawienie zasobów i potencjałów oraz ograniczeń i potrzeb osób w trudnej sytuacji życiowej – rodzin z dziećmi oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego	24
Tabela 14. Obszary dofinansowania w ramach funduszy unijnych	34
Tabela 15. Obszary dofinansowania w ramach budżetu państwa oraz jednostek samorządowych	36
Tabela 16. Wskaźniki rezultatu i produktu w podziale na obszary wsparcia.....	41

WYKRESY

Wykres 1. Piramida wieku i płci w 2024 roku	9
---	---

MAPY

Mapa 1 Granice gminy Zbuczyn	8
------------------------------------	---